

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΠΕΛΟΠΟΝΝΗΣΟΥ
UNIVERSITY of the PELOPONNESE

ΣΧΟΛΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ
Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
«Οικονομία, Άμυνα και Ασφάλεια»

Διπλωματική Εργασία
«ΤΑ ΘΑΛΑΣΣΙΑ ΣΥΝΟΡΑ ΚΑΙ Η ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ ΤΟΥΣ»

Φοιτητής: Σωτήριος Κώττας
Επιβλέπων καθηγητής: κ. Θωμάς Αλεξόπουλος
Α.Μ.: 4042202004048

Τρίπολη, Αύγουστος 2022

Η παρούσα εργασία αφιερώνεται στην αγαπημένη μου σύζυγο Ευτυχία, για την προτροπή της να ασχοληθώ με ένα Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών αλλά και για την ηθική στήριξή της, την εμπιστοσύνη και τη συνεχή ενθάρρυνσή της, συνοδοιπόρο στο όμορφο αυτό ταξίδι της γνώσης.

Επίσης, θα ήθελα να ευχαριστήσω τον επιβλέποντα καθηγητή κ. Αλεξόπουλο Θωμά καθώς και όλους τους καθηγητές του ΠΜΣ «Οικονομία, Άμυνα και Ασφάλεια» για τις πολύτιμες γνώσεις και εμπειρίες που μου μετέδωσαν.

Περίληψη

Αντικείμενο της παρούσας διατριβής είναι τα θαλάσσια σύνορα όπως αυτά διαμορφώνονται στον σύγχρονο κόσμο. Σημείο διαμάχης ή/και συγκρούσεων, μεταξύ των χωρών, ακολουθούν το μοτίβο των χερσαίων συνόρων παρουσιάζοντας ταυτόχρονα αρκετές ιδιαιτερότητες.

Στην εισαγωγή διατυπώνονται τα ερευνητικά ερωτήματα και σκιαγραφείται το πλαίσιο της έρευνας. Παρουσιάζεται ακόμη, η μεθοδολογία προσέγγισης του θέματος. Στο πρώτο κεφάλαιο, πραγματοποιείται μια γενική ανασκόπηση της βιβλιογραφίας γύρω από την εν λόγω θεματική. Δίνονται οι απαραίτητοι ορισμοί και το νομικό πλαίσιο που διέπει σήμερα το ζήτημα των θαλασσίων συνόρων και τα όρια μεταξύ των κρατών.

Στη συνέχεια, πραγματοποιούνται μελέτες περίπτωσης. Γίνεται προσπάθεια απεικόνισης της υπάρχουσας κατάστασης (αναλύοντας παράλληλα και το ιστορικό υπόβαθρο). Εξετάζονται οι περιπτώσεις:

- Ελλάδας - Τουρκίας - Ε.Ε.
- Η.Π.Α - Καναδά - Κούβας - Ρωσίας
- Κίνας - Ιαπωνίας
- Νορβηγίας - Ρωσίας

Κάθε υποκεφάλαιο καταλήγει σε συμπεράσματα προσπαθώντας να ερμηνεύσει τα τεκταινόμενα και το μοντέλο δράσης που ακολουθούν οι εκάστοτε κυβερνήσεις.

Στο τρίτο κεφάλαιο, παρουσιάζονται οι νέες τεχνολογίες που μπορούν να βρουν εφαρμογή στην αποτελεσματικότερη φύλαξη των θαλασσίων συνόρων. Η εργασία ολοκληρώνεται με μια συνολική αξιολόγηση των υπό μελέτη περιπτώσεων. Σκοπός της είναι να σκιαγραφήσει πιο γενικά πρότυπα ενεργειών και κινήσεων των χωρών, ικανά τόσο να συμπεριλάβουν τα εν λόγω κράτη όσο και να αποτελέσουν εν δυνάμει νόρμες ερμηνείας της συμπεριφοράς των δρώντων στη διεθνή πολιτική σκακιέρα.

Λέξεις κλειδιά: Θαλάσσια σύνορα, Διεθνές Δίκαιο, Δίκαιο της Θάλασσας, ΑΟΖ.

Abstract

The subject of this thesis is maritime borders as they are shaped in the modern world. A point of contention and/or conflict, between countries, they follow the pattern of land borders while presenting several peculiarities.

The introduction formulates the research questions and outlines the context of the research. The methodology for approaching the issue is also presented. The first chapter provides a general review of the literature on the subject. The necessary definitions and the legal framework currently governing the issue of maritime borders and the boundaries between States are given.

Case studies are then carried out. An attempt is made to illustrate the current situation (while analyzing the historical background). The cases examined are:

- Greece - Turkey - E.U.
- USA - Canada - Cuba - Russia
- China - Japan
- Norway - Russia

Each sub-chapter draws conclusions by trying to interpret what is happening and the model of action followed by the governments concerned.

The third chapter presents new technologies that can be applied to more effective maritime border management. The paper concludes with an overall assessment of the cases under study. It attempts to outline more general patterns of countries' actions capable of both including the states in question and of being potential norms for interpreting the behavior of actors on the international political chessboard.

Keywords: Maritime borders, International Law, Law of the Sea, EEZ.

Περιεχόμενα

	Σελ.
Περίληψη.....	iii
Abstract.....	iv
Περιεχόμενα.....	v
Κατάλογος Εικόνων.....	vi
Κατάλογος Γραφημάτων.....	vi
Συντομογραφίες και Ακρωνύμια.....	vii
Εισαγωγή.....	1
1. Θεωρητικό υπόβαθρο των θαλασσίων συνόρων.....	2
1.1. Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας.....	3
2. Μελέτες Περίπτωσης.....	7
2.1. Η περίπτωση της Ελλάδας.....	7
2.1.1. Εθνικό Σύστημα Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (ΕΣΟΘΕ).....	8
2.1.2. Κόστος Φύλαξης των Ελληνικών Θαλασσίων Συνόρων.....	9
2.1.3. Το Μεταναστευτικό Ζήτημα.....	9
2.1.4. Άσκηση Αστυνόμευσης των Θαλάσσιων Συνόρων.....	10
2.1.5. Ελλάδα - Ε.Ε.....	12
2.1.6. EBCGA/ FRONTEX.....	12
2.1.7. Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης Συνόρων «EUROSUR».....	14
2.1.8. Απειλές για την Άμυνα και την Ασφάλεια της Ευρώπης.....	14
2.1.9. Ελλάδα - Τουρκία.....	15
2.1.10. Κριτική Αποτίμηση.....	16
2.2. Η περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (ΗΠΑ).....	19
2.2.1. ΗΠΑ - Μπαχάμες.....	19
2.2.2. ΗΠΑ - Καναδάς.....	21
2.2.3. ΗΠΑ - Κούβα.....	22
2.2.4. ΗΠΑ - Ρωσία.....	23
2.2.5. Κριτική Αποτίμηση.....	25
2.3. Η περίπτωση της Κίνας.....	26
2.3.1. Ανατολική Σινική Θάλασσα.....	27
2.3.2. Νότια Σινική Θάλασσα.....	29
2.3.3. Γραμμή των Εννέα Σημείων (Nine Dash Line).....	30

2.3.4. Κριτική Αποτίμηση.....	31
2.4. Η περίπτωση της Νορβηγίας.....	32
2.4.1. Ρωσία - Νορβηγία.....	34
2.4.2. Κριτική Αποτίμηση.....	35
3. Η Σύγχρονη Τεχνολογία στην Προστασία των Θαλασσίων Συνόρων.....	36
4. Συμπεράσματα.....	38
4.1. Έκταση των Θαλασσίων Συνόρων.....	39
4.2. Απειλές Θαλασσίων Συνόρων.....	40
Επίλογος.....	41
Βιβλιογραφία.....	42

Κατάλογος Εικόνων

Εικόνα 1. «Πλωτά μέσα ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.».....	8
Εικόνα 2. «Πλωτά μέσα δύναμης Frontex».....	13
Εικόνα 3. «Θαλάσσια σύνορα ΗΠΑ - Μπαχάμες».....	20
Εικόνα 4. «Θαλάσσια σύνορα ΗΠΑ - Καναδά».....	21
Εικόνα 5. «Θαλάσσια σύνορα ΗΠΑ - Κούβας».....	22
Εικόνα 6. «Θαλάσσια σύνορα ΗΠΑ - Ρωσίας».....	23
Εικόνα 7. «Θαλάσσια περιοχή ανατολικής Σινικής θάλασσας».....	27
Εικόνα 8. «Θαλάσσια περιοχή νότιας Σινικής θάλασσας».....	29
Εικόνα 9. «Γραμμή των εννέα σημείων (νότια Σινική θάλασσα)».....	30
Εικόνα 10. «Περιοχή Βόρειας Θάλασσας».....	33
Εικόνα 11. «Θαλάσσια σύνορα Ρωσίας - Νορβηγίας».....	34

Κατάλογος Γραφημάτων

Γράφημα 1. «Παρανόμως Εισερχόμενα Πρόσωπα (Π.Ε.Π) στην Ελλάδα (2015 – Α' Εξάμηνο 2022)».....	10
---	----

Συντομογραφίες και Ακρωνύμια

- ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ. : Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή
- ΑΟΖ : Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη
- UNCLOS : United Nations Convention on the Law Of the Sea (Σύμβαση των Ην. Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας)
- ν.μ. : ναυτικό μίλι (ισούται με 1.852 μέτρα)
- ITLOS : International Tribunal for the Law of the Sea (Διεθνές δικαστήριο για το Δίκαιο της Θάλασσας)
- USCG : United States Coast Guard
- EBCGA : European Border and Coast Guard Agency (Frontex)
- ΔΕΘ : Διεθνής Έκθεση Θεσσαλονίκης
- HFO : Heavy Fuel Oil (Μαζούτ)
- ΕΣΣΔ : Ένωση Σοβιετικών Σοσιαλιστικών Δημοκρατιών
- ΗΠΑ : Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής
- Ε.Ε. : Ευρωπαϊκή Ένωση
- Π.Ε.Π : Παρανόμως Εισερχόμενα Πρόσωπα
- USV : Unmanned Surface Vessels (Μη επανδρωμένα οχήματα επιφανείας)
- UAV : Unmanned Aerial Vehicle (Μη επανδρωμένα αεροχήματα)
- UAS : Unmanned Aerial Systems (Μη επανδρωμένα εναέρια συστήματα)
- ESM : Electronic Support Measures (Μέτρα Ηλεκτρονικής Υποστήριξης)
- ELINT : Electronic Intelligence (Ηλεκτρονική Νοημοσύνη)
- EUROSUR : European Border Surveillance System (Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης Συνόρων)
- Ε.Τ.ΕΘ. : Ειδικό Τμήμα Εθνοφυλακής
- ΕΚΣΕΔ : Ενιαίο Κέντρο Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης
- ΓΕΝ : Γενικό Επιτελείο Ναυτικού
- ΓΕΑ : Γενικό Επιτελείο Αεροπορίας
- Δ.Α.Π.Θ.Α.Σ : Διεύθυνση Ασφάλειας Προστασίας Θαλασσίων Συνόρων
- Ε&Δ : Έρευνα και Διάσωση
- Κ.Υ.Τ : Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης
- ΠΛΑ αλιεία : Παράνομη, Λαθραία, Άναρχη αλιεία
- BRI : Belt and Road Initiative

Εισαγωγή

Τα σύνορα των κρατών ως όρια έκτασης της κυριαρχίας κάθε μορφής ηγεσίας αποτέλεσαν ανέκαθεν στην ανθρώπινη ιστορία σημεία προστριβών. Πολλώ δε μάλλον τα ευρισκόμενα σε θαλάσσια πεδία. «Έχει σύνορα η θάλασσα;» αναρωτήθηκε δημόσια ο τότε πρωθυπουργός της Ελλάδας Αλ. Τσίπρας στο πλαίσιο της καθιερωμένης συνέντευξης τύπου της 80^{ης} ΔΕΘ το 2015 (Γαλάνης, 2015).

Η παρούσα μεταπτυχιακή διατριβή καταπιάνεται με το θέμα των θαλασσίων συνόρων. Επιχειρεί να δώσει απάντηση στο ερώτημα του τρόπου καθορισμού των θαλασσίων συνόρων των χωρών του σύγχρονου κόσμου και στο κατά πόσο αυτός ο τρόπος θα έπρεπε να ακολουθεί προσυμφωνημένα κοινώς αποδεκτά μοντέλα. Αναλύοντας ξεχωριστές περιπτώσεις θαλάσσιας γειννίας κρατών στοχεύει να εξετάσει τις σχέσεις που αναπτύσσονται μεταξύ τους στο πέρασμα του χρόνου και τις μεθόδους επίτευξης μιας (εύθραυστης σε πολλές περιπτώσεις) ισορροπίας.

Στα επόμενα κεφάλαια παρουσιάζεται αρχικά το θεωρητικό υπόβαθρο των θαλασσίων συνόρων μέσα από μια ιστορική αναδρομή. Γίνεται αναφορά σε διεθνείς συμβάσεις και στη νομοθεσία που διέπουν το συγκεκριμένο ζήτημα. Οι εν λόγω περιπτώσεις επιλέχθηκαν κατόπιν βιβλιογραφικής ανασκόπησης μίας μεγαλύτερης γκάμας χωρών. Η έρευνα επικεντρώθηκε σε αυτές λόγω του ιδιαίτερου ενδιαφέροντος που παρουσιάζουν, της ιστορικής εξέλιξης των θαλασσίων συνόρων τους αλλά και της αμφισβήτησης που αυτά υφίστανται πολλές φορές μέχρι και σήμερα.

1. Θεωρητικό Υπόβαθρο των Θαλασσίων Συνόρων

Θα μπορούσε να λεχθεί ότι τα σύνορα αποτελούν τα πολιτικά όρια μιας περιοχής η οποία μπορεί να εκτείνεται σε μεγάλη ή μικρή γεωγραφική έκταση. Αποτελούν ζωτικό παράγοντα για ένα κράτος ενώ, όταν αυτό το κράτος είναι παράκτιο, τότε τα θαλάσσια σύνορά του είναι αυτά που παρουσιάζουν ακόμη μεγαλύτερο ενδιαφέρον και σπουδαιότητα σε σχέση με τα χερσαία. Βάσει των συνόρων γίνεται ο διαχωρισμός και καθορίζονται τα όρια χωρών, περιφερειών, νομών, πόλεων και κωμοπόλεων. Αυτός είναι ο βασικότερος λόγος που ορισμένα κράτη χρησιμοποιούν και ασκούν επεκτατική πολιτική. Υπεύθυνη για τη χάραξη πολιτικής και επιβολής των νόμων, εντός των συνόρων μίας περιοχής, είναι η εκάστοτε κυβέρνηση. Αυτή αποτελεί την Αρχή που σχετίζεται άμεσα με τον κρατικό μηχανισμό στον οποίο ανάλογα με τις θέσεις της μπορεί να ασκεί έλεγχο, να διευθύνει και να διαχειρίζεται. Η έννοια του Κράτους έχει μόνιμο χαρακτήρα, αφού τα βασικά στοιχεία από τα οποία απαρτίζεται είναι ο πληθυσμός, η γεωγραφική του έκταση και η εξουσία που είναι εντελώς διαφορετική από αυτήν των κυβερνήσεων οι οποίες μεταβάλλονται ή/και εναλλάσσονται συχνά στο πέρασμα του χρόνου.

Αρκετούς αιώνες πριν, οι χώρες που περιβάλλονταν από θάλασσα προσπαθούσαν να διεκδικήσουν και να επεκτείνουν την κυριαρχία τους σε αυτήν όσο περισσότερο μπορούσαν. Για την επίτευξη του σκοπού αυτού οι παράκτιες χώρες έπρεπε να διαθέτουν την ικανότητα αλλά και τα κατάλληλα μέσα προκειμένου να τα υπερασπιστούν. Παλαιότερα, η οριοθέτηση των θαλασσίων συνόρων, συνεπώς και των εθνικών δικαιωμάτων, υπολογιζόταν με κανονιοβολισμό από την ακτή (cannon shot rule). Βάσει του μέγιστου βεληνεκούς του πυροβολικού της περιόδου εκείνης καθοριζόταν το εύρος των χωρικών υδάτων. Κανόνι που βρισκόταν στην ακτογραμμή εκτόξευε ένα βόλι και η απόσταση που κάλυπτε αποτελούσε το όριο μέχρι το οποίο εκτείνονταν τα θαλάσσια σύνορα. Αργότερα η απόσταση επεκτάθηκε στα 3 ν.μ. (γνωστή ως «ελευθερία των θαλασσών») (The Economist, 2021). Τα χωρικά ύδατα προσδιορίζονταν ως το θαλάσσιο πεδίο όπου σε ενδεχόμενη διαμάχη μεταξύ χερσαίων και ναυτικών δυνάμεων θα υπερίσχυαν οι χερσαίες. Γίνεται αντιληπτό ότι ο προσδιορισμός της οριοθέτησης των χωρικών υδάτων, μέχρι και σήμερα, εξαρτάται και από τη σχέση ισχύος ξηράς- θάλασσας (Γρίβας, 2022).

Με την πάροδο των ετών, επήλθε η εξέλιξη και η ανάπτυξη της τεχνολογίας η οποία επηρέασε αρκετούς τομείς σχετιζόμενους άμεσα με τη θάλασσα και τους ωκεανούς. Η αυξημένη κίνηση και η ναυσιπλοΐα, η αλιεία, η θαλάσσια ρύπανση καθώς και ο τρόπος με τον οποίο εξερευνώνται και εκμεταλλεύονται τα θαλάσσια ύδατα και οι ωκεανοί αποτελούν επιβαρυντικούς παράγοντες για τους πόρους και τα οικοσυστήματά τους. Τα συγκρουόμενα

συμφέροντα και οι απαιτήσεις που αναπτύχθηκαν ανάμεσα στις χώρες αναφορικά με την εκμετάλλευση των θαλασσών και των πόρων τους επέφεραν εντάσεις και πολλές φορές έντονες διαμάχες.

Κατά τη διάρκεια του 20^{ου} αιώνα παρατηρείται μία μεταβολή ανάμεσα στη σχέση των κρατών με τον θαλάσσιο χώρο. Αρκετές χώρες, προσπαθούν να ενισχύσουν την παρουσία τους στη θάλασσα αναγνωρίζοντας τον σημαντικό ρόλο και τη μεγάλη αξία που έχουν οι θάλασσες και οι ωκεανοί στις διεθνείς υποθέσεις. Από αυτό συμπεραίνεται ότι, υπήρξε μία πιο προσεκτική και λεπτομερής επικέντρωση των κρατών σχετικά με τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις τους ως προς τον θαλάσσιο τομέα. Οι ευθύνες τους καθορίζονται και νομιμοποιούνται με την έννοια του «ορίου» (Osthagen, 2020). Η αξία του υδάτινου χώρου παρουσιάζει συνεχή αύξηση αφού τα βλέμματα όλων των δρώντων είναι στραμμένα πάνω του. Ο καθορισμός της ιδιοκτησίας και των δικαιωμάτων παρουσιάζει επίσης ανοδική τάση τόσο στην εσωτερική όσο και στη διεθνή πολιτική ατζέντα (Prescott, 1975).

Αυτά τα «όρια» δεν είναι τίποτε άλλο παρά μία ανθρώπινη επιινόηση που πλαισιώνεται στη βάση του Διεθνούς Δικαίου. Έχουν πολύ μεγάλη σημασία κυρίως για οικονομικά συμφέροντα (εκμετάλλευση πετρελαίου, ορυκτών, φυσικού αερίου) αλλά και για περιβαλλοντικούς σκοπούς (προστασία περιβάλλοντος, πάταξη υπεραλιείας). Αποτελούν γεωγραφικά οριοθετημένους χώρους μέσα στους οποίους μπορούν να αναπτυχθούν κρατικές, εταιρικές και ιδιωτικές επιχειρηματικές δραστηριότητες. Ακόμη και σήμερα σε όλον τον κόσμο βρίσκονται υπό αμφισβήτηση τα θαλάσσια σύνορα πολλών κρατών (Byers & Osthagen, 2019). Ο Kratochwil αναφέρει ότι: «τα όρια είναι σημεία επαφής καθώς και διαχωρισμού μεταξύ ενός κοινωνικού συστήματος και ενός περιβάλλοντος» (Kratochwil, 1986).

Από τα ανωτέρω προκύπτει η ανάγκη μίας κοινής πρωτοβουλίας σε παγκόσμιο επίπεδο με σκοπό την επικράτηση και διατήρηση της ασφάλειας και της τάξης στους ωκεανούς καθώς και της χρηστής διαχείρισης των θαλάσσιων πόρων οι οποίοι συντελούν στη βιωσιμότητα και την ευημερία των λαών (United Nations, 2002).

1.1. Σύμβαση Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας

Τον Δεκέμβριο του 1982, υπεγράφη στο Montego Bay της Τζαμάικα η *Σύμβαση των Ην. Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS)*, η οποία τέθηκε σε ισχύ το Νοέμβριο του 1994 (E.U., 1998). Στο εθνικό δίκαιο της Ελλάδας ενσωματώθηκε το 1995.¹ Η Σύμβαση αποτελεί

¹ Νόμος 2321/1995, «Κύρωση της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της θάλασσας και της Συμφωνίας που αφορά την εφαρμογή του μέρους XI της Σύμβασης». Δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 136 Α'/23 Ιουνίου 1995.

καθεστώς παγκόσμιας αναγνώρισης² στο οποίο καθορίζονται τα εθνικά δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των χωρών και περιλαμβάνει γενικές διατάξεις στηριζόμενες στο πρότερο εθιμικό Δίκαιο (π.χ. αιγιαλίτιδα ζώνη, υφαλοκρηπίδα) (Μαυριλάκος, 2022). Επίσης, αναφέρει για πρώτη φορά νέους όρους όπως π.χ. την ΑΟΖ, μία «*sui generis*» θαλάσσια ζώνη όπου μία χώρα δύναται να ελέγχει και να δραστηριοποιείται αποκομίζοντας οικονομικά οφέλη (Μαυριλάκος, 2022). Σκοπός της διεθνούς κοινότητας, μέσα από τη Σύμβαση, είναι να επιφέρει ισορροπία και σταθερότητα ανάμεσα στα κράτη αναφορικά με την ορθή διαχείριση των θαλασσών και των πόρων αυτής (Βλάσσης & Κυριαζής, 2014: 08-11).

Βάσει της Συνθήκης αυτής οι θάλασσες, οι ωκεανοί και οι πόροι αυτών αποτελούν «κοινή κληρονομιά» την οποία μπορούν να εκμεταλλεύονται και να προστατεύουν υπεύθυνα και με σύνεση όλοι. Τέθηκε το γενικό νομικό πλαίσιο που σχετίζεται με δράσεις σχετικές με τη θάλασσα και καθορίστηκαν τα δικαιώματα και οι υποχρεώσεις των εμπλεκόμενων χωρών. Θα πρέπει να αναφερθεί ακόμη, ότι τα παράκτια κράτη στοχεύουν στην αποκόμιση οφέλους από την ανωτέρω Συνθήκη, η οποία πιο συγκεκριμένα: α) αναφέρει τα όρια των θαλασσίων ζωνών για κάθε χώρα (χωρικά ύδατα, ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα), β) καθορίζει τα δικαιώματα ναυσιπλοΐας (σε χωρικά και διεθνή ύδατα), γ) εξασφαλίζει την ασφάλεια και την τάξη στη θάλασσα, δ) επικεντρώνεται στην προστασία, διαχείριση και συντήρηση του θαλασσίου περιβάλλοντος και των έμβιων πόρων, ε) καλύπτει θέματα επιστημονικών ερευνών, ζ) περιλαμβάνει διαδικασίες προκειμένου να επιτυγχάνονται συμφωνίες ενώ στην περίπτωση ύπαρξης διαφωνιών, μεταξύ των κρατών, διατυπώνει προτάσεις για τη διευθέτησή τους.

Η Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (ΑΟΖ) μίας παράκτιας χώρας, η οποία συνήθως εκτείνεται έως 200 ν.μ. από την ακτογραμμή της (ως γραμμή βάσης), είναι ο θαλάσσιος χώρος-υδάτινη στήλη από τον πυθμένα έως την επιφάνεια της θάλασσας. Εντός του χώρου αυτού η χώρα ασκεί κυρίως εξουσίες οικονομικής φύσης, με δικαιώματα επιστημονικής έρευνας και εκμετάλλευσης όλων των πόρων που περιέχονται σε αυτόν (π.χ. αλιεύματα, ορυκτά, υδρογονάνθρακες) (United Nations, 2002).

Στη σύγχρονη εποχή, τα κράτη καλούνται να αντιμετωπίσουν έκτακτες, πολύπλοκες ή/και εχθρικές καταστάσεις (π.χ. υβριδικοί πόλεμοι, διασυνοριακό έγκλημα, τρομοκρατία, παράνομη μετανάστευση κ.α.) οι οποίες εκτείνονται πέραν των συνόρων τους και είναι ικανές να πλήξουν τη σταθερότητά τους και να διαταράξουν την ασφάλειά τους. Για τη θετική επίτευξη και αποτελεσματική αντιμετώπιση αυτών των προκλήσεων - απειλών τα κράτη θα πρέπει να αναπτύσσουν και να ακολουθούν μία κοινή γραμμή στρατηγικής και δράσης. Ένας άλλος

² Μποτσέτου Β., 2012, *Παγκόσμιος Οργανισμός Εμπορίου και οι ρυθμίσεις στη Ναυτιλία*, σελ. 23, <https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/4728/Mpotsetou.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

παράγοντας που προκαλεί αντιπαράθεση μεταξύ (γειτονικών συνήθως) παράκτιων χωρών και διαταράσσει την ειρήνη μεταξύ των λαών αλλά και την τάξη και ασφάλεια των χωρών είναι η εκμετάλλευση των φυσικών πόρων που περιλαμβάνει η θάλασσα ανάμεσά τους.

Ένα από τα βασικά στοιχεία που αναφέρονται στη Σύμβαση είναι πως όλες οι θάλασσες και οι ωκεανοί της υψηλίου πρέπει να αξιοποιούνται ειρηνικά, καθώς διαδραματίζουν μεγάλο ρόλο και αποτελούν εγγύηση ως προς τη συμβολή και ενίσχυση της συνεργασίας, της ασφάλειας και των καλών σχέσεων ανάμεσα στα κράτη. Περιπτώσεις διάφορων έκνομων ενεργειών (π.χ. τρομοκρατικές ενέργειες, διακίνηση ναρκωτικών και όπλων, πειρατεία, παράνομη διακίνηση μεταναστών κ.α.) αλλά και προστασίας των θαλασσίων πόρων (π.χ. καταστροφή βιοτόπων, υπεραλίευση) μπορούν να αντιμετωπιστούν και να αποτραπούν πιο αποτελεσματικά όταν υπάρχει συνεργασία μεταξύ των κρατών (United Nations, 2002).

Καθώς δεν είναι πάντοτε εφικτή η συμφωνία και η συνεργασία ανάμεσα στα κράτη αλλά και η επίλυση των όποιων διαφορών τους, λόγω διαφορετικών και πολλές φορές αντικρουόμενων συμφερόντων σχετικά με το Δίκαιο της Θάλασσας, τα κράτη υποχρεούνται να συμμορφώνονται με τις διαδικασίες που προβλέπονται στη Σύμβαση. Στο διεθνές δικαστήριο (ITLOS- *International Tribunal for the Law of the Sea*), που βρίσκεται στο Αμβούργο της Γερμανίας, μπορούν να προσφύγουν χώρες που έχουν διαφορές ως προς την ερμηνεία ή/και την εφαρμογή της Σύμβασης για το Δίκαιο της Θάλασσας.

Η κλιματική αλλαγή σχετίζεται άμεσα με τους ωκεανούς και τις θάλασσες του κόσμου αφού επηρεάζει τη στάθμη τους και προκαλεί διάβρωση των ακτών. Γίνεται αντιληπτό ότι ο θαλάσσιος χώρος επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό καθώς το συγκεκριμένο φαινόμενο λαμβάνει ανησυχητικές διαστάσεις τα τελευταία χρόνια (Caron, 2009). Σίγουρα, όλη αυτή η κατάσταση θα επιφέρει αλλαγές στις «γραμμές βάσης» οι οποίες αποτελούν την «αρχή μέτρησης» των θαλάσσιων ορίων (χωρικά ύδατα, AOZ) και αυτό μπορεί να αναζωπυρώσει νέες προκλήσεις, εντάσεις, αμφισβητήσεις ακόμη και συγκρούσεις (Lusthaus, 2010).

Σύμφωνα με τον Vasquez, ένα αρκετά υψηλό ποσοστό των πολέμων διαχρονικά διεξήχθη για θέματα σχετικά με την επικράτεια. Κάθε κράτος επιδιώκει την επέκταση των εξωτερικών του συνόρων, ωστόσο οι αξιώσεις των κρατών αναφορικά με τα θαλάσσια σύνορα και την εκεί εδαφικότητα παρουσιάζουν διαφορετική εικόνα. Συνήθη διαμάχη μεταξύ δύο χωρών αποτελεί η διαφορετική άποψη που υπάρχει σχετικά με το μέχρι πού «εκτείνονται» τα σύνορά τους αφού στις πιο πολλές περιπτώσεις το ένα μέρος αρνείται να τα αποδεχθεί, ακόμη και αν αυτά έχουν επικυρωθεί από κάποια Συνθήκη (Vasquez, 1995).

Μετά τον Β' Π.Π. πολλά παράκτια κράτη άρχισαν να συζητούν την επέκταση των ορίων των χωρικών τους υδάτων από τα 3 ν.μ. στα 12 ν.μ. εκμεταλλευόμενα τα πολλαπλά οφέλη που μπορούσαν να αποκομίσουν από μία τέτοια επέκταση καθώς και τις διαβουλεύσεις που

λάμβαναν χώρα σε διεθνές επίπεδο αναφορικά με τις θάλασσες του κόσμου και τους ωκεανούς. Στις δύο πρώτες διασκέψεις για το Δίκαιο της Θάλασσας (το 1956 και το 1960) δεν επετεύχθη κάποια σχετική συμφωνία. Χρειάστηκε να περάσουν αρκετά χρόνια, έως το 1982, έτος κατά το οποίο υπεγράφη η Σύμβαση των Ηνωμένων Εθνών για το Δίκαιο της Θάλασσας – UNCLOS, η οποία αποτελεί ένα ολοκληρωμένο νομικό πλαίσιο σχετικά με τις θάλασσες. Βάσει αυτής της Συνθήκης δίνεται η δυνατότητα στα κράτη να εκμεταλλευτούν τους φυσικούς πόρους που διαθέτει η θαλάσσια ζώνη που τους ανήκει με απώτερο σκοπό την αύξηση των οικονομικών κερδών (Osthagen, 2020).

Τη στιγμή που τα κράτη μπορούσαν να επεκτείνουν τις θαλάσσιες ζώνες τους, αναφαίρετο και μη διαπραγματεύσιμο δικαίωμά τους, η εκδήλωση αντιδράσεων ανάμεσα σε γειτονικά κυρίως κράτη, ήταν αναμενόμενη αφού τα συμφέροντά τους θα έβαιναν αντικρουόμενα. Το φαινόμενο της ύπαρξης διαφωνιών και εντάσεων (μικρής ή μεγάλης κλίμακας) για τα θαλάσσια σύνορα παγκοσμίως παρατηρείται συχνά μέχρι και σήμερα. Ένα μειονέκτημα της Σύμβασης των Θαλασσών είναι ότι δεν αναφέρει συγκεκριμένο τρόπο με τον οποίο τα κράτη μπορούν να επιλύσουν τυχόν διαφορές που ανακύπτουν σχετικά με τα θαλάσσια σύνορά τους, απλώς ζητά από αυτά να το πράξουν με «δίκαιη λύση». Τις πιο πολλές φορές οι διαφορές επιλύονται μέσω διμερών συμφωνιών μεταξύ των κρατών με μία κοινώς αποδεκτή λύση (Byers & Osthagen, 2019).

Μεγάλης γεωγραφικής έκτασης χώρες και με μεγάλη ακτογραμμή (Ρωσία, Κίνα, Καναδάς) συνήθως γειτονεύουν με πάνω από μία χώρα και αυτός είναι ένας λόγος ο οποίος τους ανοίγει περισσότερες διεξόδους προς τα θαλάσσια πεδία. Πολυάριθμα θαλάσσια σύνορα συναντώνται και σε περιοχές όπου συγκεντρώνονται αρκετά κράτη σε κοντινή απόσταση π.χ. Τουρκία, Ελλάδα και Αίγυπτος στη Μεσόγειο ή στην Καραϊβική θάλασσα Βενεζουέλα, Κολομβία και Κούβα.

Η επίτευξη των βέλτιστων αποτελεσμάτων σε επίπεδο κοινωνίας και η ορθή διαχείριση και διατήρηση των πόρων που προσφέρουν οι θάλασσες και οι ωκεανοί θα πρέπει να γίνεται με κατάλληλο σχεδιασμό και πρακτική καθοδήγηση που διέπονται από τις αρχές της περιβαλλοντικής διακυβέρνησης. Η πρακτική καθοδήγηση που είναι απαραίτητη και μπορεί να βοηθήσει στον σχεδιασμό και στην ανάλυση των διάφορων λειτουργιών αυτής της διακυβέρνησης φαίνεται να παρουσιάζει αρκετές ελλείψεις (Bennett & Satterfield, 2018).

Αφού έγινε αναφορά στις γενικές Αρχές που διέπουν τα κράτη, παρακάτω θα αναφερθούν και θα αναλυθούν οι τρόποι με τους οποίους κάποιες χώρες προστατεύουν τα θαλάσσια σύνορά τους από τους κινδύνους που τα απειλούν.

2. Μελέτες Περίπτωσης

2.1. Η περίπτωση της Ελλάδας

Τον πολύ σημαντικό ρόλο της φύλαξης και προστασίας των ελληνικών αλλά ταυτοχρόνως και ευρωπαϊκών θαλασσίων συνόρων επωμίζεται το Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή (ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.), κατεξοχήν αρμόδιος θεσμικά φορέας αστυνόμευσης του ελληνικού θαλάσσιου χώρου. Το ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ. καλείται με τα στελέχη του, τον εξοπλισμό και τα μέσα που διαθέτει (πλωτά, χερσαία, εναέρια) να υλοποιήσει τόσο τις εθνικές όσο και τις ευρωπαϊκές πολιτικές που έχουν αναπτυχθεί αλλά και συνεχίζουν να αναπτύσσονται. Το συγκεκριμένο έργο όμως είναι αρκετά δύσκολο και οι λόγοι που το δυσκολεύουν κυρίως είναι η ελληνική γεωπολιτική πραγματικότητα η οποία συγκροτείται από τα εξής χαρακτηριστικά: α) εκτεταμένη ακτογραμμή περίπου 18.400 χιλιομέτρων και συνολικής υδάτινης επιφάνειας 1.150.000 τετραγωνικών χιλιομέτρων, β) πλήθος νησιών και βραχονησίδων (άνω των 9.000) τα οποία δημιουργούν έναν θαλάσσιο χώρο προσπελάσιμο από πολλές κατευθύνσεις, γ) αρκετά πυκνή ναυτιλιακή κίνηση από εμπορικά πλοία, αλιευτικά αλλά και σκάφη αναψυχής στον ελληνικό θαλάσσιο χώρο και δ) δύσκολες καιρικές συνθήκες (δυνατοί άνεμοι, ισχυρά θαλάσσια ρεύματα, μεγάλα ύψη κύματος).³

Το Λιμενικό Σώμα - Ελληνική Ακτοφυλακή (ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.) είναι στρατιωτικά συντεταγμένο Σώμα το οποίο υπάγεται στο Υπουργείο Ναυτιλίας & Νησιωτικής Πολιτικής.⁴ Διαθέτει προσωπικό και μέσα για τη φύλαξη των θαλασσίων συνόρων και αποσκοπεί αφενός στην ανάσχεση εισόδου παρανόμων μεταναστών (με εκτέλεση περιπολιών σκαφών και πτητικών μέσων) και αφετέρου στην αντιμετώπιση πάσης φύσεως έκνομων ενεργειών όπου κεντρικός στόχος είναι η δημιουργία ενός χώρου «ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης» για όλους τους πολίτες της Ευρώπης.

³ Πληροφορίες κατόπιν συνέντευξης με ανώτερο Αξιωματικό του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.

⁴ Βλ. ενδεικτικά άρθρο 5 παρ. 1.β του Ν. 2287/1995 (Α' 20) «Κύρωση του Στρατιωτικού Ποινικού Κώδικα» στο οποίο ενδεικτικά ορίζεται μεταξύ λοιπών ορισμών, ότι: «Στρατιωτικοί είναι όσοι ανήκουν στο στρατό και στο Λιμενικό Σώμα», άρθρο 46 παρ. 7 του Ν. 2935/2001 (Α' 162) «Προσωπικό Λιμενικού Σώματος και άλλες διατάξεις» άρθρο 129 του Ν. 3079/2002 (Α' 311) «Κύρωση του Κώδικα του Προσωπικού Λιμενικού Σώματος», στο οποίο ορίζεται ότι «Το Λ.Σ. είναι στρατιωτικά συντεταγμένο Σώμα και το προσωπικό αυτού διέπεται από τις κάθε φορά ισχύουσες διατάξεις για τους Αξιωματικούς, Ανθυπασπιστές και Υπαξιωματικούς του Πολεμικού Ναυτικού....».

Εικόνα 1. Πλωτά μέσα ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ. Πηγή: hcg.gr

Το κοινωνικό και ανθρωπιστικό έργο του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ. εκφράζεται μέσω του Ενιαίου Κέντρου Συντονισμού Έρευνας και Διάσωσης (ΕΚΣΕΔ), το οποίο συνδράμει σε πολυάριθμα περιστατικά Έρευνας & Διάσωσης (Ε&Δ) μεταναστών και προσφύγων στις ελληνικές θάλασσες με το υψηλότερο ποσοστό όμως να εντοπίζεται στο ανατολικό Αιγαίο. Περιλαμβάνει κυρίως: α) τον συντονισμό μίας επιχείρησης Έρευνας & Διάσωσης στον ελληνικό θαλάσσιο χώρο, με την κινητοποίηση και διαχείριση όλων των διαθέσιμων πλωτών, χερσαίων και εναέριων μέσων τα οποία υπάγονται στο ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ., β) τη συνεργασία με το ΓΕΝ και το ΓΕΑ καθώς και άλλους φορείς ή Υπηρεσίες που μπορούν να συνδράμουν σε περίπτωση ναυτικού ατυχήματος στον θαλάσσιο χώρο ευθύνης του.

2.1.1. Εθνικό Σύστημα Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (ΕΣΟΘΕ)

Το ΕΣΟΘΕ είναι ένα πλήρες ηλεκτρονικό σύστημα που διασφαλίζει την επιτήρηση και ενισχύει την προστασία των ελληνικών θαλασσίων συνόρων. Όταν ξεκινήσει η λειτουργία του θα ενισχυθεί σημαντικά και θα διευκολυνθεί η προστασία των θαλασσίων συνόρων της χώρας, ειδικά όταν η τουρκική προκλητικότητα στο Αιγαίο εντείνεται. Το σύστημα θα έχει Κέντρο Διοίκησης και Ελέγχου στο Αρχηγείο του Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ. Εκεί θα μεταφέρεται σε πραγματικό χρόνο «εικόνα» και «ήχος» ενώ στη συνέχεια οι ληφθείσες πληροφορίες θα διοχετεύονται στις κατά τόπους Λιμενικές Αρχές και στα εκεί επιχειρησιακά μέσα για τη διαχείριση του κάθε περιστατικού (Ναυτεμπορική, 2020).

Το σύστημα περιλαμβάνει 35 σταθμούς εξοπλισμένους με συστήματα ραντάρ, σταθμούς βάσης και έναν σταθμό μετεωρολογικών προβλέψεων. Σε κάποιους από αυτούς τους σταθμούς θα υπάρχουν ηλεκτροοπτικοί αισθητήρες δίνοντας τη δυνατότητα συνεχούς εικόνας καθόλη την διάρκεια του 24ώρου με χρήση θερμικών καμερών και καμερών νυκτός. Το πλεονέκτημα αυτής της δυνατότητας είναι η σε πραγματικό χρόνο απεικόνιση κάθε μορφής συμβάντος που θα λαμβάνει χώρα τη δεδομένη στιγμή στο θαλάσσιο πεδίο παρέχοντας δυνατότητα άμεσης επέμβασης στα στελέχη του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.

Τα οφέλη που μπορούν να αποκομισθούν από την εφαρμογή του ΕΣΟΘΕ είναι: η προστασία της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα, η πάταξη κάθε μορφής εγκληματικότητας στον θαλάσσιο χώρο και η άμεση παροχή συνδρομής, αφού δεν θα υπάρχει πια «χαμένος χρόνος» ως προς τον εντοπισμό σκάφους ή ατόμων σε κίνδυνο. Από οικονομικής πλευράς, θα εξοικονομούνται αρκετοί πόροι, τη στιγμή που δεν θα χρειάζεται να απασχολούνται καθόλη τη διάρκεια του 24ωρου τα επιχειρησιακά μέσα στο θαλάσσιο πεδίο για εντοπισμό πιθανών περιστατικών, εξοικονομώντας πόρους αναγκαίους για τη συντήρηση των επιχειρησιακών μέσων, τα καύσιμα και τις εργατοώρες του προσωπικού (Ναυτεμπορική, 2020).

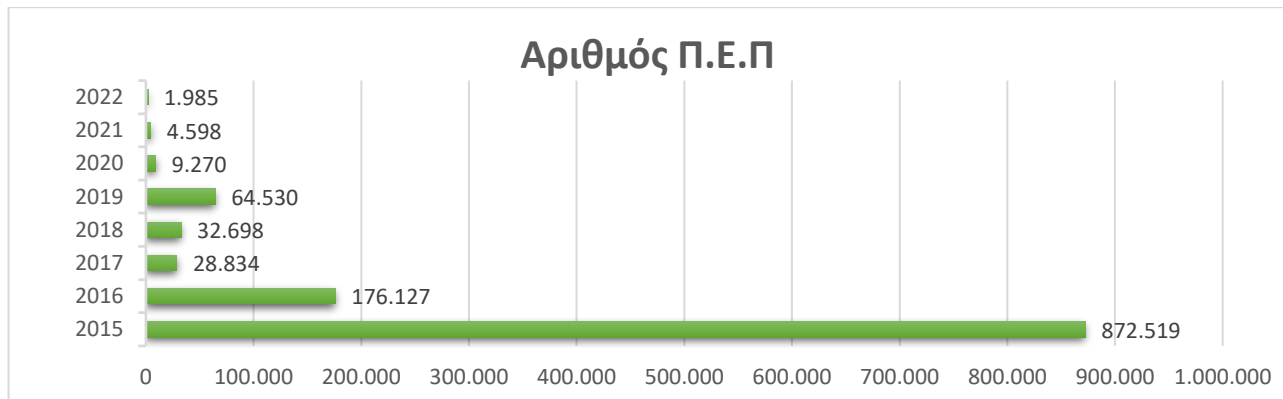
2.1.2. Κόστος Φύλαξης των Ελληνικών Θαλασσίων Συνόρων

Η προσπάθεια φύλαξης των θαλασσίων συνόρων είναι αρκετά κοστοβόρα αφού εκτός από τις ανάγκες λειτουργίας των επιχειρησιακών μέσων πρέπει να συνυπολογιστεί και το υψηλό κόστος συντήρησης. Επίσης, η λειτουργία των Κ.Υ.Τ (Κέντρα Υποδοχής και Ταυτοποίησης) και των δομών φιλοξενίας μεταναστών και προσφύγων απορροφούν τεράστια ποσά του ελληνικού κρατικού προϋπολογισμού (Μηταράκης, 2020). Η Ελλάδα δεν μπορεί να ανταπεξέλθει μόνη της για να καλύψει όλες αυτές τις συνεχώς αυξανόμενες οικονομικές απαιτήσεις. Υπόχρεοι για στήριξη είναι και οι ευρωπαϊκοί εταίροι αφού η Ελλάδα αποτελεί τα νοτιοανατολικά σύνορα της Ευρώπης.

2.1.3. Το Μεταναστευτικό Ζήτημα

Οι μεταναστευτικές ροές που κατακλύζουν τη λεκάνη της Μεσογείου αποτελούν ένα φαινόμενο με βαθιές ιστορικές και κοινωνικοπολιτικές προεκτάσεις. Αρκετό καιρό τώρα η Μεσόγειος χαρακτηρίζεται ως το ευρωπαϊκό "Rio Grande", (διάσημο ποτάμι το οποίο διασχίζουν πολλοί νοτιοαμερικανοί από τον πτωχό νότο, στην προσπάθειά τους να φτάσουν στη «Γη της επαγγελίας», τις εύρωστες ΗΠΑ).

Η Ελλάδα υπήρξε ανέκαθεν μία χώρα ανοικτή και δεκτική στις ποικίλες επιρροές που λαμβάνουν χώρα σε κρατικό, περιφερειακό και παγκόσμιο επίπεδο. Χαρακτηριστικό παράδειγμα, το οποίο έχει λάβει τεράστιες διαστάσεις για την χώρα, είναι αυτό της μετανάστευσης. Μεγάλες ροές προσφύγων και μεταναστών καταφθάνουν στα σύνορά της. Προέρχονται κυρίως από χώρες της Μέσης Ανατολής και της βόρειας Αφρικής. Εισέρχονται παράνομα είτε από ξηράς είτε, στο μεγαλύτερο ποσοστό τους, διά θαλάσσης ορμώμενοι «από τα έναντι μικρασιατικά παράλια υπό τουρκική κατοχή».⁵ Στη συνέχεια παρουσιάζεται ενδεικτικά ο αριθμός των *Παρανόμως Εισερχομένων Προσώπων (Π.Ε.Π)* διά των θαλασσίων συνόρων στην Ελλάδα, ανά έτος από το 2015 έως και το Α' εξάμηνο του 2022⁶.

Γράφημα 1. Το γράφημα δομήθηκε με βάση τα δεδομένα από τα επίσημα στατιστικά στοιχεία του Αρχηγείου Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ./Υπηρεσία Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης.

Ο δρόμος προς την κεντρική και βόρεια Ευρώπη περνά αναπόφευκτα μέσα από την Ελλάδα, η οποία αποτελεί τη νοτιοανατολική της πύλη εισόδου. Από τα ανωτέρω γίνεται αντιληπτό το πόσο επιτακτική και αναγκαία είναι η αποτελεσματική επιτήρηση των θαλασσίων συνόρων της Ελλάδας τα οποία αποτελούν και εξωτερικά σύνορα της Ευρώπης.

2.1.4. Άσκηση Αστυνόμευσης των Θαλάσσιων Συνόρων

Η άσκηση της αστυνόμευσης περιλαμβάνει τον τρόπο με τον οποίο πρέπει να λαμβάνονται και να οργανώνονται ορθά τα μέτρα για την αποτελεσματική αστυνόμευση και έλεγχο των θαλασσίων συνόρων της χώρας. Είναι αναγκαία η συνεργασία και με άλλες Αρχές και Υπηρεσίες προκειμένου να αντιμετωπιστεί και να παταχθεί η μεγάλη «πληγή» της παράνομης μετανάστευσης που βιώνει πολύ έντονα η ελληνική κοινωνία. Η σχεδίαση και η πραγματοποίηση κοινών δράσεων, κυρίως σε επιχειρησιακό επίπεδο, μεταξύ διεθνών

⁵ Γιαπαλής Αριστείδης, 3^η εκπαιδευτική σειρά Τμήματος Επιμόρφωσης Ανθυπασιτιστών & Μονίμων Υπαξ/κών του Ινστιτούτου Διαρκούς Επιμόρφωσης (ΙΔΕ - TEAMY/ΓΕΕΘΑ), Οκτώβριος 2019.

⁶ Λιμενικό Σώμα – Ελληνική Ακτοφυλακή: Υπουργείο Ναυτιλίας και Νησιωτικής Πολιτικής/ Α.ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ./ Υπηρεσία Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (Υ.Ο.Θ.Ε.), Πειραιάς.

Οργανισμών, τρίτων χωρών και Υπηρεσιών της Ε.Ε. σχετικά με την πάταξη του φαινομένου, το οποίο αποτελεί την κυριότερη εθνική και ευρωπαϊκή απειλή, αλλά και την προάσπιση των θαλασσίων συνόρων είναι απαραίτητο να ακολουθούνται και να εφαρμόζονται (ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ., 2020). Αναφορικά με την παράνομη διακίνηση μεταναστών έχει συνταχθεί ειδικό επιτελικό σχέδιο, με την ονομασία «ΠΟΣΕΙΔΩΝ»⁷ προκειμένου να επιτευχθεί ο αποτελεσματικότερος συντονισμός των Αρχών και Υπηρεσιών που εμπλέκονται.

Η Δ.Α.Π.ΘΑ.Σ είναι η αρμόδια Διεύθυνση του Αρχηγείου του Λιμενικού Σώματος (υπάγεται στον Κλάδο «Ασφάλειας και Αστυνόμευσης»), με αντικείμενο τη συλλογή, ανταλλαγή και ανάλυση «πληροφοριών». Είναι υπεύθυνη για θέματα Ασφάλειας (δημόσιας και κρατικής) και Τάξης (πράξεις βίας, παραβατικότητα) στους χώρους αρμοδιότητας του Λιμενικού Σώματος. Συνεργάζεται με άλλες αρμόδιες Υπηρεσίες της ημεδαπής ή/και αλλοδαπής (EUROPOL, INTERPOL) ενώ για θέματα προστασίας των θαλασσίων συνόρων υπάρχει ξεχωριστό Τμήμα. Τέλος, στην ανωτέρω Διεύθυνση υπάγεται και το Τμήμα της «Επιχειρησιακής και Στρατηγικής Ανάλυσης»⁸ που ως στόχο έχει την ενίσχυση και βελτίωση του ρυθμού ανταπόκρισης των επιχειρησιακών μέσων του Λ.Σ-ΕΛ.ΑΚΤ. για την αποτελεσματικότερη διαχείριση των θαλάσσιων συνόρων. Η δράση αυτή μπορεί να περιλαμβάνει:

- Επιχειρήσεις επιτήρησης των θαλάσσιων συνόρων με προγραμματισμένες περιπολίες για τον έλεγχο και παρακολούθηση των προσφυγικών/μεταναστευτικών ροών ή άλλων έκνομων δραστηριοτήτων
- Πρόληψη και καταπολέμηση της παράνομης διακίνησης προσφύγων και μεταναστών
- Προστασία της ανθρώπινης ζωής στη θάλασσα, μέσω Έρευνας και Διάσωσης.

Στο έργο της προστασίας των θαλασσίων συνόρων συμμετέχει και το NATO με δικές του επιχειρήσεις. Π.χ. την περίοδο: Ιούνιος 2015 - Μάρτιος 2020 συμμετείχε με την επιχείρηση “EUNAVFOR MED Operation Sophia”.⁹

⁷ <https://hellasjournal.com/2019/07/gia-to-schedio-poseidon-sto-anatoliko-aigaio-enimerothike-o-koymoytsakos-sto-limeniko/>

⁸ <https://www.hcg.gr/el/organwsh/kladoi-ls-elakt/klados-a/diey8ynsh-asfaleias-kai-prostasias-8alassiwn-synorwn/>

⁹ EUNAVFOR MED Operation Sophia, “OBSERVATORY ON MIGRANT SMUGGLING AND HUMAN TRAFFICKING”, <https://www.operationsophia.eu/observatory/>

2.1.5. Ελλάδα - Ε.Ε.

Τα κράτη - μέλη της Ε.Ε. πρέπει να δρουν συντονισμένα και συνεργατικά ώστε να λαμβάνονται μέτρα και πρωτοβουλίες σχετικά με: α) την πληροφόρηση των πολιτών της γηραιάς ηπείρου σε θέματα μετανάστευσης, β) την εξάλειψη ξενοφοβικών και ρατσιστικών συμπεριφορών, γ) την ενημέρωση των αρμόδιων φορέων σχετικά με τη διευκόλυνση και απλούστευση των διαδικασιών, για τους μετανάστες που βρίσκονται νόμιμα στις ευρωπαϊκές χώρες, αναφορικά με τους τρόπους πρόσβασής τους στην απασχόληση, δ) την πληροφόρηση των νόμιμων μεταναστών πάνω σε διάφορα θέματα σχετικά με τους ίδιους (εργασιακά, εκπαιδευτικά κ.α.), ε) την εκμάθηση της γλώσσας των κρατών που τους υποδέχονται, στ) την αντιμετώπιση των κυκλωμάτων λαθροδιακίνησής τους, ζ) την ενίσχυση και θωράκιση των συνόρων της Ευρώπης, η) την επιστροφή των παράτυπων μεταναστών, με ταχείς διαδικασίες, στις χώρες από τις οποίες κατάγονται (Τσιγκρής, 2013).

Ο αντιπρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής κ. Μαργαρίτης Σχοινάς έχει δηλώσει ότι, «*Η αλληλεγγύη στο μεταναστευτικό προϋποθέτει την ισχυρή φύλαξη των εξωτερικών συνόρων της Ε.Ε. και απαιτεί νέες δυναμικές συμφωνίες με τις τρίτες χώρες προέλευσης και διέλευσης*» (FortuneGreece, 2021). Έχει αναφερθεί ακόμη στην ανάγκη άμεσης λήψης μίας κοινής ευρωπαϊκής απόφασης εφόσον η επικρατούσα κατάσταση, αναφορικά με τις μεταναστευτικές ροές είναι σε καλύτερο επίπεδο συγκριτικά με εκείνη της περασμένης πενταετίας, μία δήλωση η οποία επιβεβαιώνει τον αποτελεσματικό τρόπο με τον οποίο επιτυγχάνεται η φύλαξη των θαλασσίων συνόρων της χώρας (FortuneGreece, 2021).

2.1.6. EBCGA/ FRONTEX

Ο EBCGA/ FRONTEX είναι ο ευρωπαϊκός Οργανισμός επιχειρησιακής συνεργασίας των κρατών - μελών της Ε.Ε. σε θέματα συνοριοφυλακής και ακτοφυλακής και σκοπό έχει να συνδράμει τα κράτη - μέλη της Ε.Ε. στην προστασία των εξωτερικών τους συνόρων (FRONTEX, 2022). Οφείλει να δρα σύμφωνα με τους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου χωρίς αυτό να σημαίνει ότι θα πρέπει να μετατραπεί σε οργανισμό προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων.

Καταλυτική στη φύλαξη των θαλασσίων συνόρων είναι η συνδρομή του FRONTEX με πλωτά και εναέρια επιχειρησιακά μέσα τα οποία εδρεύουν σε διάφορα νησιά του ανατολικού Αιγαίου (από Λέσβο μέχρι Καστελλόριζο) εκτελώντας καθημερινές περιπολίες για τη φύλαξη

των θαλασσίων συνόρων της Ελλάδας τα οποία αποτελούν και σύνορα της Ευρώπης.¹⁰ Πλωτά σκάφη από Λετονία, Πορτογαλία, Ιταλία, Δανία, Γερμανία, Μάλτα και δύο εναέρια (Λετονία και Λιθουανία) προσφέρουν τις υπηρεσίες τους στη φύλαξη και προστασία των νοτιοανατολικών συνόρων της Ευρώπης.¹¹

Εικόνα 2. Πλωτά μέσα δύναμης Frontex. Πηγή: Frontex.com

Κύρια καθήκοντα του Οργανισμού:

- Ο συντονισμός της επιχειρησιακής συνεργασίας μεταξύ των κρατών - μελών, αναφορικά με τη διαχείριση των εξωτερικών συνόρων
- Η εκπόνηση και ανάλυση ενός προτύπου κοινής, ολοκληρωμένης αξιολόγησης των γενικών και ειδικών κινδύνων
- Η παροχή συνδρομής στα κράτη - μέλη ως προς την επαγγελματική κατάρτιση των εθνικών συνοριακών φρουρών μέσω ανάπτυξης κοινών κανόνων επαγγελματικής κατάρτισης (Workcenter, 2019)
- Η παρακολούθηση της εξέλιξης της έρευνας στον τομέα του ελέγχου, της συλλογής πληροφοριών και της επιτήρησης των εξωτερικών συνόρων

¹⁰ Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 2007/2004 του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 2004 σχετικά με τη σύσταση ευρωπαϊκού οργανισμού για τη διαχείριση της επιχειρησιακής συνεργασίας στα εξωτερικά σύνορα των κρατών μελών της Ε.Ε. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:02004R2007-20111212&from=EL>, Κανονισμός (ΕΚ) αριθ. 863/2007 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 11ης Ιουλίου 2007 για τη θέσπιση μηχανισμού σύστασης ομάδων ταχείας επέμβασης στα σύνορα, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=celex%3A32007R0863>

¹¹ Πληροφορία κατόπιν συνέντευξης με ανώτερο Αξιωματικό του ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ.

- Η συνδρομή στα κράτη - μέλη που αντιμετωπίζουν μία κατάσταση όπου απαιτείται ενισχυμένη τεχνική και επιχειρησιακή βοήθεια στα εξωτερικά τους σύνορα.

Η παροχή στα κράτη - μέλη της αναγκαίας στήριξης για την οργάνωση κοινών επιχειρήσεων επαναπατρισμού των υπηκόων τρίτων χωρών που βρίσκονται παράνομα σε ευρωπαϊκές χώρες, μέσω των οικονομικών πόρων που μπορεί να χρησιμοποιήσει ο FRONTEX (FRONTEX, 2016).

2.1.7. Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης Συνόρων «EUROSUR»¹²

Το Ευρωπαϊκό Σύστημα Επιτήρησης Συνόρων (EUROSUR - European Border Surveillance System) μπορεί να συμβάλλει στην απόκτηση ολοκληρωμένης εικόνας των θαλασσίων συνόρων και κατ' επέκταση στη βελτίωση αποτελεσματικότητας των επεμβάσεων. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή ενέκρινε τον Οκτώβριο του 2013 κανονισμό για τη θέσπιση του ευρωπαϊκού συστήματος επιτήρησης των συνόρων (EUROSUR) με κύριους στόχους: την αποτροπή της παράνομης διέλευσης των συνόρων, τη μείωση του αριθμού παράτυπων μεταναστών που χάνουν τη ζωή τους στην θάλασσα και την αύξηση της εσωτερικής ασφάλειας της Ε.Ε. Η συγκεκριμένη ανακοίνωση επικεντρώνεται στην ενίσχυση της επιτήρησης των συνόρων, με σκοπό: να μειωθεί ο αριθμός των παράνομων μεταναστών που εισέρχονται στην Ε.Ε. χωρίς να εντοπίζονται, να μειωθεί το υψηλό ποσοστό θανάτων παράτυπων μεταναστών με τη διάσωση περισσότερων ανθρώπινων ζώων στη θάλασσα, να ενισχυθεί η εσωτερική ασφάλεια της Ε.Ε. συνολικά, συμβάλλοντας στην πρόληψη του διασυνοριακού εγκλήματος (Ε.Ε., 2013).

2.1.8. Απειλές για την Άμυνα και την Ασφάλεια της Ευρώπης

Σε περιφερειακό επίπεδο, οι εξελίξεις στις βορειοαφρικανικές χώρες και σε αυτές της Μέσης Ανατολής για ανεύρεση και αξιοποίηση πλουτοπαραγωγικών πηγών στην ανατολική λεκάνη της Μεσογείου καθώς και η διαμόρφωση στο περιφερειακό σύστημα διαμετακόμισης ενέργειας δημιουργούν ένα πλέγμα νέων απειλών ασφαλείας¹³ (ασύμμετρες, υβριδικές, με χρήση μη συμβατών μέσων π.χ. διεθνής τρομοκρατία, ανεξέλεγκτη διακίνηση όπλων και

¹² Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1052/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2013, http://publications.europa.eu/resource/cellar/f49fd16b-46bb-11e3-ae03-01aa75ed71a1.0005.03/DOC_1

¹³ Πλακούδας Σπυρίδων, «ΕΛΙΑΜΕΠ: Τέσσερις παράγοντες που δημιουργούν νέες απειλές ασφαλείας», <https://www.eliamep.gr/%CF%84%CE%AD%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%8D/>

όπλων μαζικής καταστροφής, παράνομη μετανάστευση, οργανωμένο έγκλημα, κυβερνο-επιθέσεις, πειρατεία) στο ευρύτερο γεωγραφικό περιβάλλον (Πλακούδας, 2022). Ένας υβριδικός πόλεμος δεν διεξάγεται απαραίτητα μόνο από μη κρατικούς δρώντες π.χ. η περίπτωση του Ισλαμικού κράτους στο Ιράκ. Ο υβριδικός πόλεμος αναπτύσσεται και μεταξύ κρατών π.χ. η περίπτωση της Ρωσίας απέναντι στην Ουκρανία όπου διαπιστώνεται η χρήση όχι μόνο στρατιωτικών μεθόδων αλλά και μη.

2.1.9. Ελλάδα - Τουρκία

Λόγω της γεωγραφικής θέσης της Ελλάδας δίνεται η δυνατότητα στη γειτονική χώρα, Τουρκία, να διαχειρίζεται τις ροές ως μέσο πίεσης. Επιβαρυντικός παράγοντας των αυξημένων μεταναστευτικών ροών είναι η γειτονία με την Τουρκία. Τα θαλάσσια σύνορα Ελλάδος και Τουρκίας είναι σαφώς οριοθετημένα βάσει Πρωτοκόλλων (Αθηνών, την 26^η Νοεμβρίου 1926) και Συνθηκών (Παρισίων, την 10^η Φεβρουαρίου 1947) (ΥΠ.ΕΞ., 2018), τα οποία η Τουρκία αμφισβητεί και παραβιάζει. Οι όποιες διεκδικήσεις της Άγκυρας διακατέχονται από νομική αβασιμότητα και αντίκεινται στους κανόνες του Διεθνούς Δικαίου.

Ένα τέτοιο παράδειγμα αποτελεί η συμφωνία που έχει υπογράψει με την Ε.Ε. για την επανεισδοχή των παράτυπων μεταναστών (European Commission, 2016). Η τουρκική πολιτική έναντι της Ελλάδας περιέχει στοιχεία «βαθμιαίου καταναγκασμού» αφού επιθυμεί να προάγει τα συμφέροντά της, έναντι της Ελλάδας, με χρήση καταστάσεων απειλής, εκφοβισμού και πολλές φορές ακόμη και βίας μέσω μιας βαθμιαίας συστηματικής διαδικασίας (Pierce, et al., 2015). Οι άμεσες αμφισβητήσεις της ελληνικής κυριαρχίας από την τουρκική πλευρά δεν έχουν σταματήσει αλλά έχουν ενταθεί λόγω των ασύμμετρων απειλών που προέρχονται από τις αθρόες ροές προσφύγων και μεταναστών μέσω της «ανοικτής στρόφιγγας» που κρατά η Τουρκία προς τη ελληνικά νησιά.

Μία οικεία περίπτωση με πρωταγωνιστές την Τουρκία και την Ελλάδα, είναι αυτή που έλαβε χώρα στα χερσαία σύνορα στον Έβρο τον Μάρτιο του 2020, όπου πυροδοτήθηκε σκληρό πολέμου με την υποστήριξη της τουρκικής πλευράς. Μετανάστες συγκεντρώθηκαν μαζικά στη μεθοριακή γραμμή προσπαθώντας να περάσουν στην ελληνική πλευρά διαπερνώντας τον αστυνομικό κλοιό (Πρώτο Θέμα, 2020). Η Άγκυρα επιδιώκει αποτελεσματικά σε αυτήν τη μορφή υβριδικού πολέμου. Χρησιμοποιεί τρόπους εκβιασμού, εκφοβισμού, ψυχολογικής πίεσης ενώ κατά το παρελθόν έχει προβεί και σε αμιγή χρήση ωμής βίας κατά της Κύπρου. Παγκοσμίως αναγνωρίζονται οι κυνικοί τρόποι και τα μέσα τα οποία επιστρατεύει η Τουρκία προκειμένου να κάμψει τις αντιστάσεις, τις οποίες πολλάκις συναντά

από ελληνικής πλευράς, και να αυξήσει την επιρροή της προκειμένου να καταφέρει τους στόχους της (Χατζηαναστασίου, 2020).

Το Α' εξάμηνο του 2022 παρατηρήθηκε νέα έξαρση των μεταναστευτικών ροών από τα μικρασιατικά παράλια προς την Ελλάδα που αποδεικνύει εκ νέου την πίεση της Τουρκίας προς την Ελλάδα και την Ευρώπη, ανοίγοντας πάλι τη «στρόφιγγα» ροής μεταναστών.¹⁴ Ο Frontex έχει κατηγορήσει ανοικτά τον τουρκικό εθνικό αερομεταφορέα (Turkish airlines) για μεταφορά μεγάλου αριθμού Αφρικανών μεταναστών προς την Κωνσταντινούπολη με σκοπό τη διοχέτευσή τους στην Ευρώπη (Brown, 2015). Γίνεται αντιληπτό ότι, η Τουρκία δοκιμάζει τις εγχώριες αντοχές σε κυβερνητικό επίπεδο ταυτόχρονα με τις κοινωνικές υπηρεσίες τις οποίες επιθυμεί να δυσκολέψει αναφορικά με την άσκηση των λειτουργιών τους. Ο ελληνικός στρατός, παράλληλα με τα καθήκοντά του, συμμετέχει και αυτός στη διαχείριση του μεταναστευτικού (με τροφοδοσία, παραχώρηση κτιρίων και καταλυμάτων) κάτι το οποίο μπορεί να οδηγήσει στην αποδυνάμωση των περιοχών που φυλλάττει, ιδίως σε νησιωτικές περιοχές που χαρακτηρίζονται ως εθνικά ευαίσθητες.

2.1.10. Κριτική Αποτίμηση

Τα κράτη θα πρέπει διαρκώς να είναι προετοιμασμένα και σε εγρήγορση ώστε όταν απαιτηθεί να μπορούν να προφυλαχθούν από πραγματικές ή πιθανές απειλές κατά της κοινωνικής, πολιτικής και οικονομικής τους ανεξαρτησίας. Θα πρέπει συνεχώς να παρακολουθούν τις εξελίξεις και να προσαρμόζουν την πολιτική τους (μαζί με την διπλωματία τους) με προσοχή ώστε τυχόν μεταβολές ανάμεσα στις σχέσεις ισχύος και τις συνέπειες που πιθανόν να έχουν για τα δικά τους εθνικά συμφέροντα στη διεθνή ισορροπία ισχύος, να είναι όσο το δυνατόν λιγότερο επιζήμιες (Gilpin, 2009). Σε ένα διεθνές σύστημα «αυτοβοήθειας», η Ελλάδα πρωταρχικά πρέπει να βασίζεται στις δικές της δυνάμεις ώστε να μπορεί να αντιμετωπίσει τις περιφερειακές προκλήσεις ασφάλειας που την απειλούν.¹⁵

Η ευρωπαϊκή πολιτική για την παράτυπη μετανάστευση πρέπει να ενισχύσει τα υφιστάμενα και να αναπτύξει νέα αμυντικά και αποτρεπτικά μέσα ώστε να μπορέσει να ανακόψει ή να περιορίσει αυτές τις ανεξέλεγκτες μεταναστευτικές εισροές. Θα πρέπει να τεθούν στο τραπέζι και να συμφωνηθούν από τα κράτη - μέλη της Ε.Ε. ορισμένα μέτρα όπως: η διακοπή παροχής

¹⁴ Η Ναυτεμπορική, <https://m.naftemporiki.gr/story/1875077/metanasteutiko-auksimenes-roes-meiomenos-plithusmos-tis-domes>

¹⁵ Αυτό είναι το σύστημα της «αυτοβοήθειας». Ένα κράτος πρέπει να στηρίζεται στον εαυτό του για να επιτύχει τους αντικειμενικούς σκοπούς της εξωτερικής πολιτικής του. Όταν συμβαίνει το αντίθετο το κράτος θα υποβάλλεται στον κίνδυνο της χειραγώγησης ή/και της προδοσίας από άλλο κράτος ή κράτη.

ευρωπαϊκών κονδυλίων στις χώρες προέλευσης των μεταναστών οι οποίες δεν δείχνουν πραγματική διάθεση ή αρνούνται να συνεργαστούν και να πατάξουν τα δίκτυα διακίνησης των μεταναστών, εντατικοποίηση και αυστηροποίηση των ελέγχων, επιτάχυνση των διαδικασιών απελάσεων αυτών που δεν δικαιούνται διεθνή προστασία, συνεργασία σε θέματα θεώρησης των διαβατηρίων ή/και Visa, μεγαλύτερη κοινοτική στήριξη και βοήθεια στις νότιες χώρες της Μεσογείου που δέχονται όλο το βάρος του μεταναστευτικού (Τσιγκρής, 2013). Απαιτείται συνάρτηση των οικονομικών υποθέσεων και της εθνικής ασφάλειας.

Η Ελλάδα αποσκοπεί στη λειτουργία των δικλείδων ασφαλείας ώστε ο ρυθμός εισόδου μεταναστών και προσφύγων να μην υπερβαίνει το ρυθμό απορρόφησής τους. Μεγάλη μερίδα των μεταναστών μπορεί να φέρει ακραίες ιδεολογίες και να αντιμετωπίζει με αρνητισμό την αποδοχή θεμελιωδών Αρχών του δυτικού πολιτισμού π.χ. της δημοκρατίας, της ανεξιθρησκείας και της ισότητας των δύο φύλων (Μεθενίτης, 2015). Ακραίες ριζοσπαστικές π.χ. μουσουλμανικές οργανώσεις που επιχειρούν να δημιουργήσουν ισχυρό πυρήνα προκειμένου να τον αξιοποιήσουν ως βάση ανάληψης δράσης για ολόκληρη την Ευρώπη, μπορούν να θεωρηθούν ως τεράστια απειλή για την ασφάλεια της χώρας και της ηπείρου. Το ασταμάτητο κύμα ορδών μεταναστών αλλοιώνει σταδιακά την ομοιογένεια των πληθυσμών, τους εθνικούς χαρακτήρες και τις παραδοσιακές δομές (Μεθενίτης, 2015). Οι περιφερειακοί πρωταγωνιστές θα πρέπει να αυξήσουν την ανάμειξή τους βοηθώντας την Ελλάδα να αντιμετωπίσει αποτελεσματικά τις προκλήσεις και να τις αποκλιμακώσει.

Οι προτεραιότητες που έχουν τεθεί από την πλευρά της Ευρωπαϊκής Ένωσης δεν γίνονται σεβαστές ούτε εφαρμόζονται από την τουρκική πλευρά κάτι που δημιουργεί μια πολυπλοκότητα στις σχέσεις με την Άγκυρα. Οι σχέσεις της Ε.Ε. με την Τουρκία παρόλο που παρουσίαζαν πολύ χαμηλό ενδιαφέρον λόγω του τρόπου διαχείρισης των ροών, τον περασμένο χρόνο κατόπιν της επανεκκίνησης των επαφών ανάμεσα σε Ελλάδα και Τουρκία που πραγματοποιήθηκαν στη Γενεύη, μπορεί να λεχθεί ότι υπήρξε μία αποκλιμάκωση στα νοτιοανατολικά σύνορα της Ευρώπης (FortuneGreece, 2021).

Μετά την επιστροφή του Έλληνα πρωθυπουργού από τις ΗΠΑ και την ομιλία την οποία πραγματοποίησε στο Κογκρέσο τον Μάιο του 2022, η Τουρκία ξεκίνησε εκ νέου τις απειλές (περί «Γαλάζιας πατρίδας»),¹⁶ τις προκλήσεις και τις πιέσεις τόσο με παραβιάσεις του εθνικού εναέριου χώρου (πολεμικό μαχητικό της πέταξε σε απόσταση 2,5 ν.μ. από την

¹⁶ Η Ναυτεμπορική, <https://www.naftemporiki.gr/story/1877154/epimenei-i-agkura-sti-galazia-patrida-paranomi-i-stratitikipoiisi-ton-nision-leei-o-kalin>

Αλεξανδρούπολη)¹⁷ καθώς και με το βασικότερο «όπλο» και μοχλό πίεσης που χρησιμοποιεί τα τελευταία χρόνια, την «εργαλειοποίηση» των μεταναστών (Παπακωνσταντίνου, 2022). Εκατοντάδες παράτυποι μετανάστες επιχειρήσαν να εισέλθουν εντός της ελληνικής επικράτειας δια θαλάσσης μέσα σε μόλις ένα 24ωρο (H.C.G., 2022).

Παρόλο που η τουρκική χερσαία έκταση είναι περίπου έξι φορές μεγαλύτερη από αυτή της Ελλάδας, η ΑΟΖ της, συγκριτικά με την ελληνική, είναι σχεδόν η μισή. Αυτό οφείλεται στην γεωγραφική διαμόρφωση των ελληνικών νησιών στο Αιγαίο, τα οποία αποτελούν μία συμπαγή παρουσία στον συγκεκριμένο θαλάσσιο χώρο. Με την οριοθέτηση ΑΟΖ και υφαλοκρηπίδας, οι οποίες αποτελούν θαλάσσιες ζώνες με πλούσιους φυσικούς πόρους, αποκομίζονται πολλά οφέλη για την κάθε χώρα από τη δυνατότητα εκμετάλλευσης που τους δίνεται (Δημητρίου, 2017: 60-62).

Η επέκταση της θαλάσσιας και εναέριας επικράτειας της Ελλάδας σύμφωνα με τους διεθνείς κανονισμούς (από 6 ν.μ. και 10 ν.μ. αντίστοιχα στα 12 ν.μ.) θα αποτελέσει ενισχυτικό παράγοντα της εθνικής ασφάλειας και άμυνας της χώρας. Θα συντελέσει στην αύξηση του εύρους επιτήρησης, ελέγχου και επέμβασης στην περίπτωση αιφνιδιασμού από την απέναντι πλευρά του Αιγαίου, η οποία διακηρύττει προς πάσα κατεύθυνση ότι μια τέτοια κίνηση, υλοποιήσιμη μονομερώς από ελληνικής πλευράς, είναι *«αιτία πολέμου - casus belli»*. Για τον λόγο αυτό η επέκταση των ελληνικών θαλασσιών συνόρων θα πυροδοτήσει κλιμακούμενες τουρκικές αντιδράσεις ίσως ακόμη και γενικευμένη σύρραξη με την γειτονική χώρα. Η πιθανότητα αντίδρασης, από πλευράς Τουρκίας, μόνο με τη μορφή διαμαρτυριών στους διάφορους διεθνείς Οργανισμούς φαντάζει ουτοπική (Δασκαλάκης, et al., 2022).

Για τα ανωτέρω περιστατικά αλλά και για την γενικότερη τουρκική προκλητική συμπεριφορά της Άγκυρας έκανε λόγο ο Έλληνας υπουργός Ναυτιλίας & Νησιωτικής Πολιτικής κ. Πλακιωτάκης ο οποίος ανέφερε: *«Οι δηλώσεις και οι κινήσεις της τουρκικής πλευράς, έχουν πλέον ξεφύγει. Όχι από κάθε έννοια διεθνούς δικαίου αλλά και από κάθε έννοια λογικής. Δεν θα ακολουθήσουμε αυτόν το δρόμο. Η Ελλάδα με όπλο το διεθνές δίκαιο προασπίζεται τα κυριαρχικά της δικαιώματα και προστατεύει αποτελεσματικά τα σύνορά της»* (Πλακιωτάκης, 2022). Στο σημείο αυτό, μπορεί να αναφερθεί ότι η Τουρκία σε ετήσια βάση οργανώνει και πραγματοποιεί ασκήσεις ευρείας κλίμακας (με την συμμετοχή όλων των στρατιωτικών δυνάμεών της), που κοινό σημείο έχουν την κατάληψη μίας νήσου «κάποιας» αρχιπελαγικής χώρας, που στην περίπτωση που μελετάται δεν μπορεί να είναι άλλη από την Ελλάδα. Ίσως

¹⁷ ΑΠΕ – ΜΠΕ, <https://www.ptisidiastima.com/tourkika-maxitika-petaksan-2-5-naftika-milia-apo-tin-alexandroupoli-entonotato-diabima/>

αυτή η πρακτική να αποτελεί ένα μέσο προβολής της ισχύος της αφού επίσης την βοηθά και στο κομμάτι της επικοινωνιακής εκμετάλλευσης (Τζούμης, 2022).

Το «αμυντικό», «αποτρεπτικό» δόγμα της Ελλάδας (ενάντια στο «επεκτατικό», «αναθεωρητικό» της Τουρκίας), δεν σημαίνει ότι η χώρα θα πρέπει να ανέχεται και να υποχωρεί σε κάθε πρόκληση ή απειλή της Άγκυρας ώστε να μην οδηγηθεί σε στρατιωτική σύγκρουση. Ο κατευνασμός μπορεί να οδηγήσει ακόμη και σε εθνικές υποχωρήσεις, η Τουρκία να το εκλάβει ως αδυναμία, να το εκμεταλλευτεί και εν τέλει να οδηγηθούν στην πολεμική σύγκρουση που η Ελλάδα προσπαθεί να αποφύγει. Από πλευράς επικοινωνιακής τακτικής η στάση «ηττοπάθειας» που ακολουθεί η Αθήνα έχει αρνητικό αντίκτυπο στην ελληνική κοινή γνώμη (Κωνσταντινίδου, 2022). Ο ελληνικός λαός πιστεύει ότι η ρεαλιστική διάσταση της κατάστασης που βιώνει σε καθημερινή σχεδόν βάση, λόγω της συνεχούς, παγιωποιημένης «παθητικής» αυτοαμυντικής θέσης της χώρας απέναντι στις τουρκικές προκλήσεις και απειλές, οδηγεί στη μειωμένη ή/και ανύπαρκτη διάθεση για αλλαγή αυτής και ενισχύει το σύνδρομο μειονεξίας του.

2.2. Η περίπτωση των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής (ΗΠΑ)

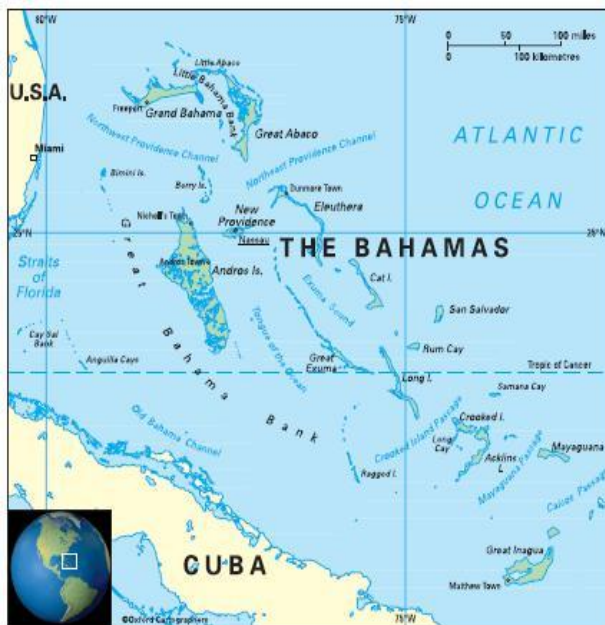
Η αχανής χώρα των ΗΠΑ βρέχεται από τρεις εκ των πέντε ωκεανών της υφηλίου (Ειρηνικό, Ατλαντικό και Αρκτικό) ενώ, δύο εξ αυτών «μονώνουν» την χώρα από ασιατικές και ανατολικές απειλές. Αυτό συνεπάγεται μεγαλύτερη ασφάλεια αφού οι δια θαλάσσης απειλές και κίνδυνοι σε μία τόσο απομακρυσμένη περιοχή είναι μηδαμινοί ενώ, στην περίπτωση ύπαρξής τους μπορούν να ελεγχθούν, να αναγνωριστούν και να αντιμετωπιστούν πολύ πιο εύκολα από ότι θα γινόταν στην περίπτωση ενός άμεσου εδαφικού ή μέσω μιας μικρής θαλάσσιας απόστασης αιφνιδιασμού.

Οι ανατολικές ακτές της βρέχονται από τον Ατλαντικό ωκεανό (σε αυτήν την πλευρά βρίσκονται τα περισσότερα λιμάνια), ενώ οι δυτικές από τον Ειρηνικό. Τα χερσαία σύνορά της συναντούν προς βορρά τον Καναδά και προς νότο το Μεξικό. Διαθέτει τεράστια ακτογραμμή και τα θαλάσσια σύνορά της, που εκτείνονται σε πολύ μεγάλη έκταση, τα μοιράζεται με την Κοινοπολιτεία των Μπαχαμών, την Κούβα ενώ στο βόρειο κομμάτι με τον Καναδά (θάλασσα Beaufort) και τη Ρωσία (πολιτεία της Αλάσκας).

2.2.1. ΗΠΑ - Μπαχάμες

Η συζήτηση περί οριοθέτησης των θαλασσίων συνόρων ανάμεσα στις ΗΠΑ και την Κοινοπολιτεία των Μπαχαμών ξεκίνησε αρκετά χρόνια πριν και συνεχίστηκε μέχρι το πολύ πρόσφατο παρελθόν, τον Ιούνιο του 2018. Βάσει του Διεθνούς Δικαίου (UNCLOS), τα γειτονικά κράτη πρέπει να συνάπτουν διακρατικές συμφωνίες μεταξύ τους όπου θα ορίζονται σαφώς και θα είναι διακριτά τα θαλάσσια όρια τους. Έτσι, με την οριοθέτηση μπορεί να αποφεύγεται η αλληλοεπικάλυψη των δικαιωμάτων που αντιστοιχούν σε κάθε χώρα, ενώ ταυτόχρονα αυτό θα συμβάλλει στην καλύτερη διαχείριση των πόρων που προσφέρει το θαλάσσιο πεδίο αλλά και στον τομέα της προστασίας του θαλασσίου περιβάλλοντος (Bahamas Information Services, 2018).

Οι διπλωματικές σχέσεις των δύο χωρών ξεκινούν το 1973, έτος κατά το οποίο οι

Εικόνα 3. . Θαλάσσια σύνορα ΗΠΑ – Μπαχάμες. Πηγή: Commonwealth governance.org

Μπαχάμες καθίστανται ανεξάρτητες πλέον από το Ην. Βασίλειο. Φαινόμενα παραβατικότητας και εγκληματικότητας παρατηρούνται στα κοινά θαλάσσια σύνορα μεταξύ ΗΠΑ και Μπαχαμών. Το πρόβλημα της παράνομης μετανάστευσης εντοπίζεται και εδώ αφού η απόσταση που χωρίζει τις δύο χώρες είναι 50 μίλια (πλησιέστερο νησί με ακτές Φλόριντας)¹⁸ καθιστώντας την εύκολα προσπελάσιμη, μη αποκλείοντας όμως και άλλες έκνομες δράσεις όπως η διακίνηση όπλων και ναρκωτικών. Βέβαια, σπουδαίο ρόλο στην αντιμετώπιση και πάταξη όλων αυτών των εγκληματικών

ενεργειών παίζουν οι πολύ καλές σχέσεις που έχουν αναπτυχθεί χρόνια πριν μεταξύ των δύο χωρών.

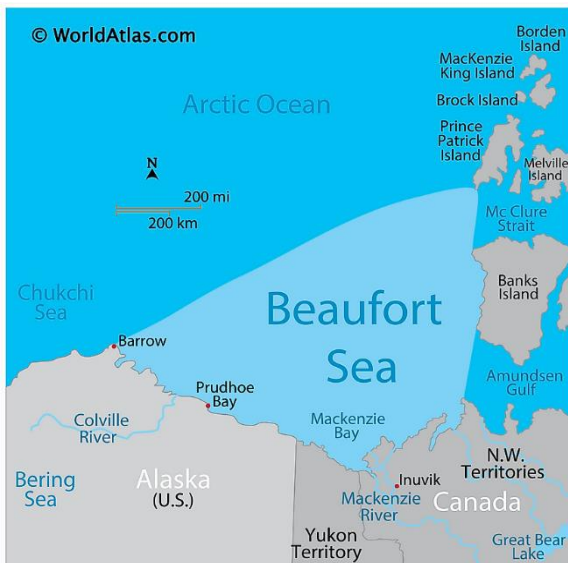
Υπάρχει πολύ καλή συνεργασία μεταξύ των Αρχών επιβολής του νόμου των δύο χωρών για την αποτελεσματική πάταξη αυτών των φαινομένων (U.S State Department, 2021). Η περίπτωση που αναφέρθηκε ίσως είναι από τις λίγες παγκοσμίως όπου τα θαλάσσια σύνορα αντί να χωρίζουν ενώνουν τους δύο λαούς. Αυτό μπορεί να εξαχθεί από τον τρόπο με τον οποίο συνεργάζονται οι δύο χώρες σε θέματα περιβάλλοντος, ασφάλειας και τάξης. Αξίζει να σημειωθεί ότι, η αμερικανική Ακτοφυλακή (USCG) συνδράμει τις Μπαχάμες, στον πόλεμο κατά

¹⁸ <https://www.state.gov/u-s-relations-with-the-bahamas/>

των καρτέλ ναρκωτικών που δραστηριοποιούνται σε όλη την Καραϊβική μέσω εκπαίδευσης και παρέχοντας μέσα και εξοπλισμό στο πλαίσιο της επιχείρησης “OPBAT” (*Operation Bahamas, Turks and Caicos*) (Searpower, 2020).

2.2.2. ΗΠΑ - Καναδάς

Στην περιοχή της θάλασσας Beaufort (Μποφόρ) τα θαλάσσια σύνορα ανάμεσα σε ΗΠΑ και Καναδά αμφισβητούνται και η θαλάσσια διαφωνία μεταξύ τους παραμένει άλυτη. Η απομακρυσμένη λεκάνη της αρκτικής Αλάσκας παρουσιάζει, από γεωλογικής απόψεως, έναν σημαντικό βαθμό πολυπλοκότητας. Τα μεγάλα χρονικά διαστήματα που η περιοχή καλύπτεται

Εικόνα 4. Θαλάσσια σύνορα ΗΠΑ - Καναδά. Πηγή: www.worldatlas.com

από πάγο, η ελλιπής ύπαρξη δεδομένων και υποδομών στην περιοχή καθώς και οι «άγριες» επικρατούσες καιρικές συνθήκες συνθέτουν ένα μείγμα από εμπόδια και προκλήσεις που καθιστούν την ευρύτερη περιοχή ως ένα πλούσιο ερευνητικό και παραγωγικό πεδίο (Houseknecht, 2019).

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, κάθε παράκτιο κράτος έχει δικαίωμα εκμετάλλευσης σε μία ζώνη 200 ν.μ. πέραν της επικράτειάς του (ΑΟΖ). Η περίπτωση αμφισβήτησης των θαλασσιών συνόρων μεταξύ ΗΠΑ και Καναδά στην Αρκτική

αποτελεί μεγάλο εμπόδιο και για τους δύο που δεν επιτρέπει την πρόσβαση και την αξιοποίηση των διατιθέμενων πόρων (π.χ. πετρέλαιο, φυσικό αέριο, ορυκτά) που βρίσκονται κάτω από την επιφάνεια της θάλασσας και στο υπέδαφός της. Οι ΗΠΑ υποστηρίζουν ότι τα θαλάσσια σύνορα υπολογίζονται βάσει της «ίσης απόστασης» από τις δύο ακτές ενώ η Καναδική πλευρά διεκδικεί περισσότερα (Griffiths, 2010).

Τα τελευταία χρόνια η Αρκτική είναι μία περιοχή του πλανήτη η οποία συνεχώς μεταβάλλεται και ο κυριότερος λόγος είναι η κλιματική αλλαγή. Ενώ παλαιότερα αποτελούσε μία απροσπέλαστη, καλυμμένη από πάγους και πολικές θερμοκρασίες περιοχή τώρα δίνει τη δυνατότητα πρόσβασης και ανάπτυξης νέων ευκαιριών με τα γεωπολιτικά δεδομένα να αναθεωρούνται και να μελετώνται ξανά. Από τις τόσες αλλαγές που λαμβάνουν χώρα στην ευρύτερη περιοχή δεν θα έμεναν ανεπηρέαστα ούτε τα θαλάσσια σύνορα (Huebert, 2017). Ο Searles Jones έχει δηλώσει ότι: «Η Αρκτική είναι το κλιματιστικό όλου του πλανήτη και διαδραματίζει βασικό ρόλο στη ρύθμιση του παγκόσμιου κλίματος» (Winter, 2009).

Οι ΗΠΑ ψάχνουν για νέες επενδυτικές ευκαιρίες στην Αρκτική. Η αμερικανική ακτοφυλακή (USCG) εφαρμόζει ήδη μία στρατηγική που θα οδηγήσει στην ομαλή κατάργηση του μαζούτ (HFO - Heavy Fuel Oil) που χρησιμοποιείται στην περιοχή, κατόπιν επαφών που είχε με κοινότητες ιθαγενών και εκπροσώπους βιομηχανιών. Επίσης, κοινή απόφαση πήραν ΗΠΑ και Καναδάς σχετικά με την αποτροπή παράνομης, άναρχης και λαθραίας αλιείας στον Αρκτικό ωκεανό (Trudeau, 2016). Το λιώσιμο των πάγων, λόγω κλιματικής αλλαγής, έχει ως αποτέλεσμα την αυξημένη κίνηση αλιευτικών σκαφών και τη ζήτηση για αλιεύματα (π.χ. σκουμπρί) τα οποία εντοπίζονται στην ευρύτερη περιοχή της Αρκτικής, λόγω αύξησης της θερμοκρασίας των υδάτων (Winter, 2009).

2.2.3. ΗΠΑ - Κούβα

Η τελική συμφωνία σχετικά με την οριοθέτηση των θαλασσίων συνόρων ανάμεσα στις δύο χώρες επετεύχθη το 1977. Με την επέκταση της ΑΟΖ των ΗΠΑ και της Κούβας στα 200 ν.μ., σε συνδυασμό με την απόσταση που τις χωρίζει και είναι μικρότερη από 400 ν.μ., εντοπίζονται κάποια «κοινά» τμήματα τα οποία μπορούν να εκμεταλλευτούν αμφότερες οι δύο χώρες. Οι δύο πλευρές έχουν συμφωνήσει ότι η μέθοδος διαχωρισμού των θαλασσίων ορίων τους θα είναι αυτή των *ίσων αποστάσεων* (U.S Department of State, 1990).

Εικόνα 5. Θαλάσσια σύνορα ΗΠΑ – Κούβας. Πηγή: sovereignlimits.com

Έντονη διαμάχη ανάμεσα σε Κούβα και ΗΠΑ παρατηρείται ήδη από τις αρχές της δεκαετίας του 1960. Αφορμή στάθηκε η «Κρίση των πυραύλων στην Κούβα», όπου στην θαλάσσια περιοχή του Κόλπου των Χοίρων, νοτιοανατολικά της Αβάνας, οι Αμερικάνοι εντόπισαν εγκαταστάσεις πυραύλων με πυρηνικές κεφαλές σοβιετικής προέλευσης. Αυτό, λογικό ήταν να επιφέρει ορισμένες αρνητικές συνέπειες. Η Αμερική επέβαλε εμπάργκο στην κομμουνιστική Κούβα ενώ συχνές ήταν και οι στρατιωτικού τύπου επιθέσεις προς το νησί της Καραϊβικής. Η Κούβα ανήμπορη να ανταπεξέλθει στις αμερικανικές πιέσεις ζήτησε στήριξη από τον στενό της σύμμαχο, την ΕΣΣΔ η οποία και της την παρείχε (ΕΘΝΟΣ, 2022).

2.2.4. ΗΠΑ - Ρωσία

Φαινομενικά, οι ΗΠΑ μπορεί να δίνουν την εντύπωση ότι με τη Ρωσία τους χωρίζει μεγάλη απόσταση όμως στην πραγματικότητα η μία χώρα «αγγίζει» την άλλη. Θα μπορούσε να λεχθεί ότι, εάν παγώσει ο Βερίγγειος πορθμός, το μικρό εκείνο θαλάσσιο τμήμα μήκους 88 χλμ. που τις χωρίζει, μπορεί εύκολα να το διασχίσει κάποιος και να περάσει από τη μία χώρα στην άλλη. Στο μέσον του πορθμού βρίσκονται δύο νησάκια, ο «Μικρός Διομήδης» και ο «Μεγάλος Διομήδης», τα οποία απέχουν 3 χλμ. το ένα από το άλλο. Τα θαλάσσια σύνορα στο σημείο εκείνο οριοθετούνται από τον 180° μεσημβρινό ο οποίος «διέρχεται» ανάμεσα από τα νησάκια και τα διαχωρίζει. Το μεν πρώτο ανήκει στις ΗΠΑ (Αλάσκα) ενώ το δεύτερο στη Ρωσία. Είναι εκείνο το σημείο όπου το ανατολικό ημισφαίριο συναντά το δυτικό.

Εικόνα 6. Θαλάσσια σύνορα ΗΠΑ - Ρωσίας. Πηγή: sovereignlimits.com

Για τον λόγο αυτό υπάρχει και μία ιδιαιτερότητα στην περιοχή όσον αφορά την έννοια του «χρόνου». Εάν από τον «Μικρό Διομήδη» (Αλάσκα) κοιτάξει κάποιος προς δυσμάς δεν απενίζει μόνο μία άλλη χώρα αλλά κάνει και μία έμπροσθεν μεταφορά στο χρόνο. Π.χ. όταν στον «Μικρό Διομήδη» η ημέρα είναι Δευτέρα και ώρα έξι πρωινή, αντίστοιχα στον

«Μεγάλο Διομήδη» είναι Τρίτη και ώρα τρεις τα ξημερώματα (Newsbomb, 2014). Αυτό έχει να κάνει με τη διαφορά ώρας, που υπάρχει σε κάθε σημείο του πλανήτη, λαμβάνοντας ως αρχή μέτρησης τον μεσημβρινό του Greenwich (0°-180° ανατολικό ή δυτικό).

Η Αλάσκα με τον πλούσιο φυσικό της πλούτο (χρυσός, υδρογονάνθρακες, ξυλεία, ιχθυαποθέματα) πουλήθηκε από τη Ρωσία στις ΗΠΑ, με πρωτοστάτη τότε τον Αμερικανό υπουργό εξωτερικών Σιούαρντ. Η ενέργεια αυτή θεωρήθηκε από το Κογκρέσο αλλά και τον τύπο της εποχής ως «απερισκεψία» (Η Καθημερινή, 2018). Οι τότε όροι της αγοραπωλησίας όριζαν διαφορετικές αξιώσεις από τις μετέπειτα και τα όρια στην ευρύτερη περιοχή ήταν σύμφωνα με τη Συνθήκη του 1867. Αργότερα, με την επικύρωση και εφαρμογή του Δικαίου της Θάλασσας (UNCLOS 1982) σε όλες τις θάλασσες του κόσμου, τα όρια της «γραμμής» του 1867 παρουσίαζαν διαφορές και έκτοτε θεωρούνται «αμφιλεγόμενα» (Kaczynski, 2007). Συνήθως, όταν υπάρχει διαφωνία για τα θαλάσσια σύνορα ανάμεσα σε δύο χώρες εφαρμόζεται

η λύση της «ίσης απόστασης ή μέσης γραμμής»¹⁹. Αυτή η πρακτική δεν εφαρμόζεται στην παρούσα περίπτωση όπου οι δύο χώρες έχουν συμφωνήσει στην τήρηση των όρων και τη «γραμμή» της Σύμβασης του 1867 αναφορικά με τα θαλάσσια σύνορα, χωρίς να ακολουθούν την πρακτική της «μέσης γραμμής» (McNeill, 1991).

Το 1990 υπεγράφη μία διμερής συμφωνία μεταξύ Ρωσίας - ΗΠΑ, η οποία όμως δεν επικυρώθηκε ποτέ από το ρωσικό κοινοβούλιο. Αντιδράσεις είχαν ξεσπάσει στο εσωτερικό της χώρας κατηγορώντας τον τότε πρόεδρό της, Μιχαήλ Γκορμπατσόφ, ότι προκειμένου να εξασφαλίσει καλές σχέσεις με τις ΗΠΑ βιάστηκε να υπογράψει χωρίς να διαπραγματευτεί και να προασπίσει τα συμφέροντα της Ρωσίας στην περιοχή. Στον αντίποδα, οι ευνοημένες από τη Συμφωνία ΗΠΑ, ισχυρίζονται πως τα θαλάσσια σύνορα που αναφέρονται στη Συμφωνία του 1990 είναι τα πραγματικά, ενώ ταυτοχρόνως τηρούν και προσπαθούν να επιβάλλουν τους όρους της Συμφωνίας (Kaczynski, 2007). Κατά καιρούς, πολλά ρωσικά σκάφη παραβιάζουν τα σύνορα και εισέρχονται στην αμερικανική πλευρά για να αλιεύσουν. Αυτό έχει ως αποτέλεσμα την αντίδραση της απέναντι πλευράς η οποία πολλές φορές έχει εξετάσει το ενδεχόμενο να χρησιμοποιήσει τρόπους συμμόρφωσης ή/και εξάλειψης αυτών των περιστατικών ακόμη και με χρήση ναυτικών όπλων. Βέβαια, μία τέτοια ενέργεια προϋποθέτει ψυχραιμία και ορθολογική σκέψη διότι μπορεί να επιφέρει αντίδραση και αποσταθεροποίηση στις σχέσεις των δύο χωρών.

Στη συγκεκριμένη περιοχή δεν παρατηρούνται μεταναστευτικές ροές από τη μία χώρα προς την άλλη. Τα επιχειρησιακά μέσα που χρησιμοποιούν οι δύο χώρες (πλωτά, εναέρια) για να περιπολούν κατά μήκος των θαλασσίων συνόρων τους, έχουν ως βασικό στόχο την υποστήριξη των αμοιβαίων συμφωνιών που έχουν συναφθεί καθώς και των στόχων της εθνικής ασφάλειας που έχει θέσει η κάθε χώρα (Searower, 2021). Οι υφιστάμενες αντιρρήσεις και διαφωνίες μεταξύ των δύο χωρών δεν αφορούν στρατιωτικές αντιπαραθέσεις αλλά πολιτικές που σχετίζονται με οικονομικά κυρίως συμφέροντα. Πλούσια ιχθυαποθέματα, ξυλεία, χρυσός, τεράστιες ποσότητες κοιτασμάτων πετρελαίου και φυσικού αερίου παρατηρούνται σε όλη την περιοχή.

Ρωσία και ΗΠΑ διεξάγουν στην περιοχή κοινές επιχειρήσεις (Έρευνας & Διάσωσης, ρουτίνας επικοινωνιών, προστασίας αλιευτικών πόρων από Π.Λ.Α αλιεία²⁰), με απώτερο σκοπό την προάσπιση των κυριαρχικών τους δικαιωμάτων, των συμφερόντων τους και την επιβολή του νόμου. Στο πλαίσιο της καλής συνεργασίας και γειτονίας μπορούν και

¹⁹ Συνήθης πρακτική στην εφαρμογή των θαλασσίων συνόρων ανάμεσα σε δύο χώρες που διαφωνούν, είναι η επιλογή της «μέσης γραμμής». Δηλαδή, μία γραμμή η οποία ισαπέχει από τα κοντινότερα σημεία των ακτών των αντιτιθέμενων κρατών.

²⁰ Π.Λ.Α αλιεία: Παράνομη, Λαθραία και Άναρχη αλιεία.

αναπτύσσουν κοινές δράσεις σχετικά με την προστασία του περιβάλλοντος όπως η αντιμετώπιση της θαλάσσιας ρύπανσης, η πάταξη οιασδήποτε έκνομης δραστηριότητας, η προστασία κοινών πόρων (π.χ. αλιεύματα) και φυσικά η προστασία της ανθρώπινης ζωής εν θαλάσσει (U.S Department of State, 1990).

Αξίζει να σημειωθεί πως και οι δύο χώρες προσπαθούν να τηρούν τους όρους των μεταξύ τους συμφωνιών. Μπορεί να αναφερθεί ακόμη ένα περιστατικό κατά το οποίο, ρωσικό αλιευτικό παραβίασε τα θαλάσσια σύνορα, εισήλθε εντός της αμερικανικής ΑΟΖ και εκτέλεσε αλιευτική δραστηριότητα. Το ρωσικό Λιμενικό ήταν αυτό που πραγματοποίησε τον εντοπισμό, διεξήγαγε τον έλεγχο και κατόπιν σχετικής διερεύνησης τελικά του επέβαλε πρόστιμο (Seapower, 2021).

2.2.5. Κριτική Αποτίμηση

Οι άριστες σχέσεις ανάμεσα στις ΗΠΑ και τις Μπαχάμες που θα μπορούσαν να αποτελέσουν πρότυπο καλής γειτονίας δεν αποτελούν βέβαια τον κανόνα αλλά μάλλον την εξαίρεση. Στην περίπτωση του Καναδά η αμφισβήτηση της έκτασης των συνόρων εξακολουθεί να ταλανίζει τις δύο χώρες. Ενώ, η σαφής οριοθέτηση των θαλασσιών συνόρων με την Κούβα δεν φαίνεται να διευκολύνει ενεργά τις διακρατικές σχέσεις. Τέλος, οι προεκτάσεις του ψυχρού πολέμου φτάνουν ως το παρόν εξακολουθώντας να επηρεάζουν πολύπλευρα το δίπολο ΗΠΑ-Ρωσία.

Είναι γνωστό ότι οι ΗΠΑ καλούνται εκτός των υπολοίπων θαλάσσιων απειλών, όπως και η Ελλάδα, να αντιμετωπίσουν αυξημένες μεταναστευτικές ροές. Όπως αναφέρθηκε και σε προηγούμενη ενότητα η «οδός» που ακολουθούν οι μετανάστες για τη «Γη της επαγγελίας» των ΗΠΑ, είναι μέσω του Μεξικού. Αρκετά υψηλό ποσοστό αυτών των μεταναστών αποτελούν οι Κουβανοί.²¹ Απορίας άξιο είναι πως ενώ η απόσταση Κούβας - ΗΠΑ είναι πιο σύντομη και σχετικά εύκολα προσβάσιμη διά θαλάσσης προς τις ακτές της Φλόριδας, αυτοί επιλέγουν να μετακινηθούν μέσω του Μεξικού αναζητώντας μία καλύτερη ζωή (Capital.gr, 2022).

Όσον αφορά το ζήτημα της Ουκρανίας, υπέρ της Ρωσίας και κατά των ΗΠΑ έχει ταχθεί η Αβάνα δηλώνοντας ότι: «*Η αποφασιστικότητα των ΗΠΑ να επιβάλουν τη σταδιακή επέκταση του ΝΑΤΟ προς τα σύνορα της Ρωσικής Ομοσπονδίας συνιστά μια απειλή στην εθνική ασφάλεια αυτής της χώρας και στην περιφερειακή και παγκόσμια ειρήνη*» (Η Καθημερινή, 2022). Ακόμη, έκανε λόγο για το δικαίωμα που έχει η Ρωσία να υπερασπίζεται και να προστατεύει τα του εαυτού της. Αξίζει να σημειωθεί πάντως ότι, επί προεδρίας Ομπάμα

²¹ <https://www.newmoney.gr/roh/diethni/xilioi-koubanoi-metanastes-sta-sinora-ipa-meksikou/>

παρατηρήθηκε μία βελτίωση στις διμερείς σχέσεις των δύο χωρών η οποία όμως διαταράχθηκε ξανά με την ανάληψη των προεδρικών καθηκόντων των ΗΠΑ από τον Ντόναλντ Τραμπ που επέβαλε αυστηρές κυρώσεις στην Κούβα, οι οποίες παραμένουν ακόμη εν ισχύ από τον πρόεδρο Μπάιντεν (Πρώτο Θέμα, 2022).

2.3. Η περίπτωση της Κίνας

Στο διάβα του χρόνου η Κίνα φαντάζει σαν μια πανίσχυρη αυτοκρατορία. Το κομμουνιστικό ύφος του πολιτικού της συστήματος την «υποχρεώνει» στην τήρηση επεκτατικής πολιτικής δίνοντας την εντύπωση και παρουσιάζοντας με αυτόν τον τρόπο στους πολίτες της ότι δεν υπάρχει άλλη εναλλακτική (Δρίβας, 2022). Οι Κινέζοι ταξιδεύουν στις θάλασσες του κόσμου χιλιάδες χρόνια τώρα. Τον 15^ο αιώνα φτάνουν μέχρι την Κένυα, μέσω των θαλασσίων οδών που ακολουθούν. Ταξιδεύουν κυρίως για εμπορικούς σκοπούς και όχι προβολής ισχύος. Η μεγάλη της έκταση, οι πολλές χώρες με τις οποίες συνορεύει και οι κοντινές σχετικά, διαθάλασσης αποστάσεις με χώρες όπου είχε αναπτύξει εμπορικές σχέσεις ήταν λόγοι που περιόρισαν την ανάπτυξη ισχυρής ναυτικής δύναμης. Μπορεί το εμπορικό ναυτικό της Κίνας να ταξίδευε σε όλα τα μήκη και πλάτη της υφηλίου, σε στρατιωτικό όμως επίπεδο παρατηρείται περιορισμός στις βλέψεις της για απομακρυσμένους τόπους. Σε αυτό ίσως συνετέλεσε και ο βαθμός δυσκολίας που υπάρχει αναφορικά με την φύλαξη των βασικών θαλασσίων οδών (Ειρηνικός και Ινδικός ωκεανός) (Marshall, 2019).

Η Κίνα φυλάσσει τα θαλάσσια σύνορά της με πλοία και σκάφη ενταγμένα στον παράκτιο στόλο της ενώ κατά τις περιπολίες της στον Ειρηνικό, Ατλαντικό και Ινδικό ωκεανό χρησιμοποιεί πλοία ανοικτής θαλάσσης.²² Το Πεκίνο προχώρησε σε μία κίνηση όπου στο σώμα της ακτοφυλακής ενέταξε αρκετά πλοία του πολεμικού ναυτικού (FortuneGreece, 2013). Εάν η χώρα συνεχίσει να αναπτύσσεται με τους ίδιους ρυθμούς σε λίγα χρόνια θα αποκτήσει ισχυρότατη ναυτική δύναμη τέτοια που θα είναι ίσως ικανή να παραμερίσει ακόμη και την μέχρι τώρα θαλασσοκράτειρα, το ναυτικό των ΗΠΑ.

²² https://web.archive.org/web/20141105192246/http://news.xinhuanet.com/english/photo/2011-12/13/c_131304452.htm

2.3.1. Ανατολική Σινική Θάλασσα

Κίνα και Ιαπωνία αποτελούν σημαντικούς δρώντες στη διεθνή σκακιέρα. Ο θαλάσσιος χώρος ανάμεσά τους μπορεί να χαρακτηριστεί ως *hotspot* ανάμεσα σε Πεκίνο και Ουάσιγκτον.

Εικόνα 7. Θαλάσσια περιοχή ανατολικής Σινικής θάλασσας.
Πηγή: www.eia.gov

Ενώ από τη μία (περίπτωση Ταϊβάν), η πυροδότηση διενέξεων και εντάσεων στην περιοχή έχει μειωμένα ποσοστά να προκληθεί, από την άλλη, η διεκδίκηση των νησιών Senkaku/ Diaoyu (ιαπωνική και κινεζική ονομασία αντίστοιχα) από Τόκυο και Πεκίνο, αποτελεί ένα φλέγον ζήτημα στις ανταγωνιστικές σχέσεις Κίνας - ΗΠΑ (McDevitt, 2014).

Παρόλο που στο παρελθόν η μία βρέθηκε απέναντι στην άλλη (Σινο-ιαπωνικοί πόλεμοι), στη σύγχρονη εποχή προσπαθούν να ακολουθήσουν και να εφαρμόσουν διάφορες συνεργασίες ως επί το πλείστον σε τομείς ήπιος ισχύος (Wijaya & Osaki, 2019). Αυτό δεν σημαίνει ότι παύουν να υφίστανται τα «σημεία τριβής» ανάμεσα στις δύο χώρες (Θεολόγου, 2020). Η γεωγραφική θέση της Ιαπωνίας εμποδίζει την πρόσβαση της Κίνας στον Ειρηνικό ωκεανό. Βάσει της Συνθήκης του Shimonoseki (1895), την κυριαρχία των νησιών αρχικά κατείχε η Ιαπωνία.

Μετά τη λήξη του Β' Π.Π., με τη Συνθήκη του Σαν Φρανσίσκο (1951), τα νησιά «πέρασαν» στους Αμερικάνους. Εν τέλει, κυρίαρχοι των νησιών από το 1970 μέχρι και σήμερα είναι ξανά οι Ιάπωνες, με βάση τη Συνθήκη Επιστροφής της Okinawa. Έναν χρόνο μετά, το 1971, η Κίνα έθεσε θέμα αμφισβήτησης κυριαρχίας των νησιών και της περιβάλλουσας θάλασσας υποστηρίζοντας ότι η περιοχή είναι δική της από τον 15^ο αιώνα (Wiegand, 2009). Εκτός της Κίνας έντονο ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο νησιωτικό σύμπλεγμα υπάρχει και από την πλευρά της Ταϊβάν καθώς είναι γνωστό ότι η περιοχή είναι πολύ πλούσια σε ενεργειακούς πόρους (Sato, 2019).

Η κινεζική πλευρά χρόνια τώρα υποστηρίζει ότι: «Η φυσική παράταση της υφαλοκρηπίδας της Κίνας στη Θάλασσα της Ανατολικής Κίνας εκτείνεται στην κοιλάδα της Οκινάουα και πέραν των 200 ν.μ. από τις γραμμές βάσης όπου το πλάτος της χωρικής θάλασσας της Κίνας είναι μετρημένο» (English news, 2012). Η Κίνα αποτελεί τη δεύτερη χώρα στην κατανάλωση πετρελαίου μετά τις ΗΠΑ. Αυτός είναι ο λόγος που την καθιστά διεκδικητή της συγκεκριμένης περιοχής, ώστε να έχει πρόσβαση στα πολύ πλούσια κοιτάσματα υδρογονανθράκων

(πετρέλαιο, φυσικό αέριο) (Sato, 2019). Σε αυτό το σημείο αξίζει να σημειωθεί ότι εκτός από τους ενεργειακούς πόρους η ευρύτερη περιοχή των νησιών Senkaku είναι πολύ πλούσια σε ιχθυαποθέματα (Viswanathan, 2015).

Προσπαθώντας η Κίνα να εδραιωθεί όλο και περισσότερο στην ανατολική Σινική θάλασσα αποφάσισε να φτιάξει στρατιωτικές εγκαταστάσεις σε ένα νησί, κοντά στη θαλάσσια περιοχή των νήσων Senkaku της Ιαπωνίας. Έχοντας ως βάση το ανωτέρω νησί η Κίνα μπορεί να ενισχύσει την εποπτεία στην περιοχή, καθώς και να επέμβει άμεσα ανταποκρινόμενη ακόμη και σε πιθανή στρατιωτική εμπλοκή. Όλες αυτές οι κινήσεις, δημιουργούν ένταση στις σχέσεις Κίνας - Ιαπωνίας και ένα κλίμα επικίνδυνο, ικανό να οδηγήσει τις δύο χώρες ακόμη και σε σύρραξη (On Alert, 2014).

Ο διοικητής της βάσης υποστήριξε ότι: «...*υπήρχε κενό που έπρεπε να καλύψουμε. Αυτό σημαίνει πρακτικά ότι μπορούμε να παρακολουθήσουμε την περιοχή που περιβάλλει την Ιαπωνία, αλλά και ν' ανταποκριθούμε σε όλες τις καταστάσεις*». Η Κίνα θα πρέπει να έχει κατά νου ότι οι ΗΠΑ έχουν ταχθεί υπέρ των Ιαπώνων και σε περίπτωση έντασης ή/και κλιμάκωσης ανάμεσα στις δύο ασιατικές υπερδυνάμεις, αυτές θα συνδράμουν τη χώρα του ανατέλλοντος ηλίου στην υπεράσπιση των ακατοίκητων μεν αλλά πολύ υψηλής στρατηγικής σημασίας νησιών (Θεολόγου, 2020). Πάντως, εύλογη είναι η όχληση και η ανησυχία από την κινεζική πλευρά για τα νησιά της ανατολικής κινεζικής θάλασσας (Pressroom, 2016).

Πέραν των πλεονεκτημάτων από τις εμπορικές σχέσεις και οικονομικές συναλλαγές μεταξύ ΗΠΑ και Κίνας, η δεύτερη κάποιες φορές αισθάνεται να απειλείται από την πρώτη όσον αφορά τη στρατιωτική της ασφάλεια (Bradford, 2014). Μπορεί να αναγνωριστεί στην κινεζική πλευρά ο αποτελεσματικός τρόπος με τον οποίο χειρίζεται τη συγκεκριμένη νησιωτική διαμάχη ώστε να ασκεί πίεση σε οιοσδήποτε διαφορές έχουν ανακύψει. Η μέθοδος της *διασύνδεσης* δύο ή περισσότερων ζητημάτων μέσω εξαπόλυσης απειλών σε διπλωματικό αλλά και στρατιωτικό επίπεδο έχει ως αποτέλεσμα η κινεζική πλευρά να κερδίζει κάθε φορά, αφού η ιαπωνική προκειμένου να διατηρεί «καλές σχέσεις» κάνει μονόπλευρες παραχωρήσεις. Η Κίνα διαθέτει μεγάλη αποτρεπτική ισχύ και αυτό τη βοηθά στο να ασκεί *καταναγκαστική διπλωματία*, προσπαθώντας να υποστηρίξει τις θέσεις της. Η εφαρμογή των δύο αυτών μεθόδων ενισχύει το ρόλο του Πεκίνου στις σχέσεις του με το Τόκυο (Wiegand, 2009).

Με σύμμαχο τις ΗΠΑ, η Ιαπωνία συνεχίζει τον αγώνα ενάντια στο λαθρεμπόριο από τη Βόρεια Κορέα αλλά και στο πυραυλικό πρόγραμμα της Πιονγιάνγκ (Θεολόγου, 2020). Η αμερικανική πλευρά αναζητά επιβεβαίωση της θέσης της στην ευρύτερη περιοχή της ΝΑ Ασίας. Γνωρίζει ότι στην περιοχή υφίσταται ακόμη ένα ακανθώδες θέμα, αυτό της Ταϊβάν, η οποία αποτελεί «θαλάσσιο όριο» στην κυριαρχική επικράτεια της Κίνας (Protagon, 2022). Ο αμερικανός πρόεδρος Μπάιντεν υπερασπιζόμενος τα συμφέροντα της χώρας του στην

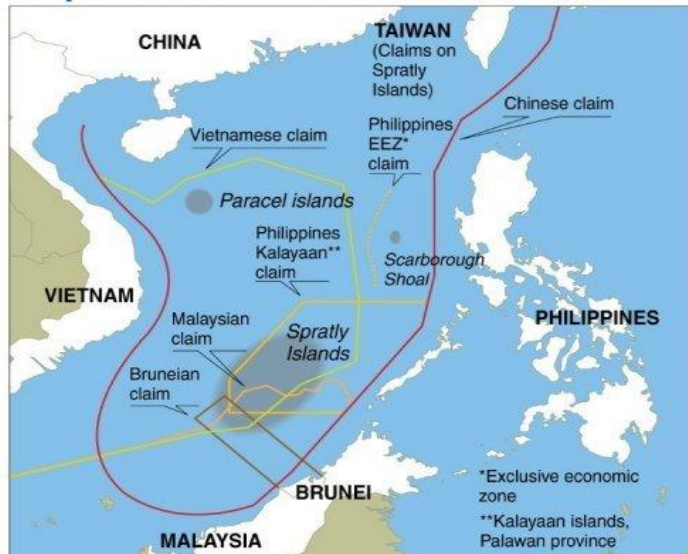
περιοχή της Ταϊβάν, δήλωσε ότι: «...οι ΗΠΑ θα υπερασπιστούν την Ταϊβάν στην περίπτωση που το Πεκίνο επιχειρήσει να την καταλάβει» (ΕΡΤ, 2022). Το να καταστεί η Ταϊβάν κατεχόμενη από τους Κινέζους αποτελεί διακαή πόθο του Πεκίνου, το οποίο ασκώντας ήπια ισχύ (ενίσχυση εμπορικών σχέσεων, αύξηση τουριστικής κίνησης) και μη χρήση όπλων, προσπαθεί να την πείσει να επιστρέψει στη «μαμά πατρίδα».

Το 2015 έλαβε χώρα στη Νότια Κορέα τριμερής συνάντηση αποτελούμενη από την οικοδέσποινα χώρα, την Κίνα και την Ιαπωνία. Σκοπός της συνάντησης ήταν η εύρεση τρόπων άμβλυνσης των περιφερειακών εντάσεων, οι οποίες εγείρουν διπλωματικού τύπου διενέξεις καθώς και ζητήματα εδαφικών διαφορών. Φυσικά, η ύπαρξη αυτής της έντασης δεν άφησε αδιάφορη την Ουάσιγκτον τη στιγμή μάλιστα που έβλεπε να εμπλέκονται σε αυτήν δύο χώρες-σύμμαχοί της στην ασιατική ήπειρο (ΑΠΕ-ΜΠΕ, 2015).

2.3.2. Νότια Σινική Θάλασσα

Όσες προκλήσεις δέχεται η Κίνα στην περιοχή της ανατολικής Σινικής θάλασσας, άλλες τόσες καλείται να αντιμετωπίσει και στην περιοχή της νότιας. Αποτελεί μία διαφιλονικούμενη

Disputed claims in the South China Sea

Εικόνα 8. Θαλάσσια περιοχή νότιας Σινικής θάλασσας. Πηγή: Middlebury College

φυσικών πόρων καθώς και του ελέγχου των θαλασσίων περασμάτων και θαλασσών.

Η Κίνα προσπαθεί με κάθε τρόπο να κάνει έκδηλη την παρουσία της και στη συγκεκριμένη περιοχή, επιδεικνύοντας την ισχύ που διαθέτει, καλούμενη τις περισσότερες φορές να σταθεί απέναντι σε στρατηγικά διλήμματα. Προσπαθεί να κατοχυρώσει τα συμφέροντά της στην περιοχή καθώς θεωρεί ότι της ανήκει. Για τον λόγο αυτό συμπεριφέρεται αυταρχικά χτίζοντας τεχνητά νησιά μη λαμβάνοντας υπόψη αποφάσεις διεθνών δικαστηρίων (π.χ. η περίπτωση των Φιλιππίνων οι οποίες προσέφυγαν κατά της Κίνας και δικαιώθηκαν) (Mourdoukoutas,

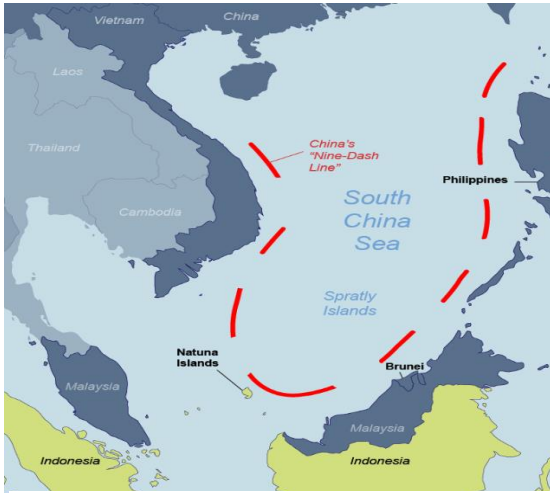
2017). Άλλωστε, η Κίνα θεωρεί ότι μπορεί να ασκεί τα κυριαρχικά της δικαιώματα σε όλη την περιοχή της Σινικής θάλασσας και κάθε διαφωνία από τις άλλες χώρες εκλαμβάνεται ως απειλή και προσπάθεια μείωσης της ρώμης της (Σωτήρης, 2021).

Σύμφωνα με κινεζικό νόμο, η ακτοφυλακή της Κίνας έχει κάθε δικαίωμα να πλήξει ξένα πλοία και σκάφη τα οποία ναυσιπλοούν σε ύδατα όχι μόνο που της ανήκουν αλλά και που διεκδικούν οι Κινέζοι. Αυτό προκαλεί αντιδράσεις στις υπόλοιπες χώρες που έχουν και εκείνες συμφέροντα στην περιοχή αλλά και στις μακρινές ΗΠΑ ευρισκόμενες πανταχού με ναυτικές δυνάμεις, προς εξασφάλιση της ελεύθερης ναυσιπλοΐας των πλοίων στην περιοχή (Σωτήρης, 2021).

Όλες οι χώρες που έχουν συμφέροντα στο συγκεκριμένο σημείο (Μπρουνέι, Ινδονησία, Μαλαισία, Φιλιππίνες, Βιετνάμ και Ταϊβάν), θα έπρεπε να αποφεύγουν την πρόκληση και εμπλοκή τους σε στρατιωτικές διενέξεις στην περιοχή της νότιας Σινικής θάλασσας. Τέτοιου είδους τακτικές καθίστανται ικανές να πλήξουν τις οικονομίες των χωρών τους εφόσον παρουσιαστεί κάποιο πρόβλημα για την ασφάλεια των εμπορικών ροών (Σωτήρης, 2021).

2.3.3. Γραμμή των Εννέα Σημείων (Nine Dash Line)

Τη «γραμμή των εννέα σημείων» απεικόνισε πρώτη φορά σε κινεζικούς χάρτες ο Κινέζος επιστήμων της Γεωγραφίας Yang Huairen, το 1947. Σχεδιάστηκε σε σχήμα “U”. Στην ουσία, με

Εικόνα 9. Γραμμή των εννέα σημείων (νότια Σινική θάλασσα) Πηγή: <https://www.quora.com>

τη συγκεκριμένη καμπύλη κατοχυρώνονται στην αμφισβητούμενη περιοχή της νοτίου Σινικής θάλασσας τα κινεζικά θαλάσσια όρια σε ποσοστό σχεδόν 90% (Beech, 2016). Η συγκεκριμένη θαλάσσια περιοχή διεκδικείται από άλλες έξι χώρες των οποίων οι ΑΟΖ θα επικαλύπτονταν από την κινεζική εάν οι αξιώσεις του Πεκίνου νομιμοποιούνταν. Με απόφαση διεθνούς διαιτητικού δικαστηρίου (Χάγη), στο οποίο προσέφυγαν οι Φιλιππίνες, η «γραμμή των εννέα σημείων» κρίθηκε νομικά

ανυπόστατη και έτσι οι φιλοδοξίες της Κίνας περί καθολικής κυριαρχίας, αξιώσεων και άσκησης δικαιωμάτων στους θαλάσσιους πόρους των «σημείων» βάσει Διεθνούς Δικαίου απονομιμοποιήθηκαν (Tsirbas, 2016).

Αξίζει να αναφερθεί ότι, το διεθνές διαιτητικό δικαστήριο είναι αναρμόδιο όργανο για την επίλυση εδαφικών διεκδικήσεων. Γνωρίζοντάς το αυτό οι Φιλιππίνες κατά τη διάρκεια της δικαστικής διαμάχης τόνιζαν ότι αρμοδιότητα του δικαστηρίου ήταν να αξιολογήσει και να κρίνει

εάν οι γεωλογικές εξάρσεις που υπάρχουν εντός της «γραμμής» χαρακτηρίζονται ως νησιά, νησίδες, βραχονησίδες ή/και σκόπελοι γιατί σε κάθε κατηγορία αυτών δεν αντιστοιχούν ίδιες θαλάσσιες ζώνες (ΑΟΖ, υφαλοκρηπίδα) (Καίρη, 2017). Αυτό έδωσε το πάτημα στην κινεζική πλευρά να αμφισβητεί την απόφαση του δικαστηρίου (Beech, 2016).

Το 1904 ο Mackinder είχε πει πως: «Όποιος ελέγχει την Ευρασία και την Αφρική ελέγχει ολόκληρο τον κόσμο».²³ Για τον λόγο αυτό οι ΗΠΑ έχουν επικεντρώσει το ενδιαφέρον τους στην περιοχή της νοτιοανατολικής Ασίας (Pivot to Asia), φοβούμενες την ενδεχόμενη εδραίωση της Κίνας ως υπερδύναμης λόγω της ταχείας ανόδου που παρουσιάζει (Southgate, 2017). Η Σινική θάλασσα αποτελεί κομμάτι ζωτικής σημασίας του ιστορικού «δρόμου του μεταξιού», ο οποίος υποστηρίζεται μέσω της κινεζικής πρωτοβουλίας «Belt and Road Initiative - BRI»²⁴ για την εξεύρεση πόρων με απώτερο σκοπό την ανάπτυξη υποδομών. Σύμφωνα με την BRI ο σινο-ινδικός ανταγωνισμός είναι έντονος στην ευρύτερη χερσαία και θαλάσσια περιοχή της νοτίου Ασίας (Ζαφείρη, 2019: 74). Εξασφαλίζοντας η Κίνα τον πλήρη έλεγχο της θαλάσσιας περιοχής, μειώνει τα ποσοστά των πιθανοτήτων εμπλοκής των ΗΠΑ και ενισχύει τη δική της περιφερειακή θέση διασφαλίζοντας την ομαλή και ασφαλή λειτουργία του νέου θαλάσσιου «δρόμου του μεταξιού» (Μενεσιάν, 2020).

2.3.4. Κριτική Αποτίμηση

Η έντονα διεκδικητική στάση της Κίνας δεν θα έπρεπε να συνεπάγεται τη διαρκή υποχώρηση των Ιαπώνων. Η επιβίωση του ιαπωνικού λαού εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την εκμετάλλευση των αλιευτικών και φυσικών πόρων (π.χ. πετρελαίου, σπάνιων γαιών, μη σιδηρούχων μετάλλων) των νησιών Senkaku. Επιπλέον, μεγάλα οφέλη για την οικονομία του Τόκιο αποκομίζονται από τις θαλάσσιες οδούς και την ανάπτυξη του θαλάσσιου εμπορίου που ανθεί στην περιοχή, ενισχυτικοί λόγοι στη διεκδίκηση των εθνικών συμφερόντων (Akiyama, 2013).

Ένας λόγος που οι δύο χώρες δεν διαπραγματεύονται τις διαφορές που ανακύπτουν και συνεχίζουν να τηρούν ουδέτερη στάση είναι τα εθνικιστικά αισθήματα των Ιαπώνων και Κινέζων πολιτών. Θα μπορούσε να βρεθεί λύση κατόπιν διαπραγμάτευσης (Πολύζου, 2021). Η Κίνα κινείται σε ρυθμό ισχυρών τακτικών όμως, μπορεί να υιοθετήσει μία πολιτική «ειρηνικής ανόδου». Από την άλλη, η απέναντι πλευρά είναι πιο πρόθυμη για μια ειρηνική επίλυση των

²³ Halford John Mackinder, *The Geographical Pivot of History*, https://www.iwp.edu/wp-content/uploads/2019/05/20131016_MackinderTheGeographicalJournal.pdf

²⁴ Belt and Road Initiative, <https://www.beltroad-initiative.com/belt-and-road/>

διαφορών και των ανταγωνιστικών συμφερόντων ανάμεσα στις δύο χώρες (Viswanathan, 2015).

Η συνεργασία ανάμεσα στις δύο ασιατικές υπερδυνάμεις δεν είναι εύκολη και επηρεάζεται από τις υφιστάμενες κάθε φορά διακρατικές συμφωνίες που έχουν συναφθεί με τρίτες χώρες (π.χ. στρατιωτική συμφωνία Κίνας - Πακιστάν²⁵). Η Κίνα συνεχίζει και αναπτύσσεται με γοργούς ρυθμούς σε διάφορους τομείς, π.χ. πέραν του οικονομικού στον τεχνολογικό, τον στρατιωτικό και της κυβερνοασφάλειας. Η διαρκής διαμάχη για τα νησιά “Senkaku/ Diaoyu” υφίσταται μέχρι και σήμερα λόγω της απουσίας ουσιαστικής πολιτικής βούλησης για την οριστική τακτοποίηση του ζητήματος (Katagiri, 2019). Οι υπάρχουσες στρατιωτικές συμμαχίες του Τόκιο με άλλες ασιατικές χώρες όπως η Ινδία και το νησιωτικό σύμπλεγμα των Φιλιππίνων, δίνουν την δυνατότητα εφόσον το επιθυμήσει, να «περικυκλώσει» την αχανή κινεζική επικράτεια.

Η βελτίωση της διεθνούς εικόνας του Πεκίνου προκειμένου να μην θεωρείται «κινεζική απειλή» μέσω της προσπάθειας διατήρησης σταθερότητας στις σχέσεις ανάμεσα στις άλλες χώρες στην περιοχή θα μπορούσε να αυξήσει τη ναυτική της ισχύ. Ανάμεσα σε Πεκίνο και Ουάσιγκτον έχουν αναπτυχθεί σχέσεις στρατηγικής δυσπιστίας και έλλειψης εμπιστοσύνης (Bondaz, 2013). Ενισχυτικοί παράγοντες για την οικονομική ανάπτυξη της Κίνας αποτελούν η υιοθέτηση θαλάσσιας συνείδησης και θαλάσσιας ασφάλειας οι οποίοι θα την βοηθήσουν και στην ανάπτυξη της θαλάσσιας ισχύος της. Όσο περισσότερο αναπτύσσεται η οικονομία της Κίνας τόσο θα αυξάνεται και η επιρροή της στις γειτονικές της χώρες, περιορίζοντας έτσι όμως τις ελκτικές τους δυνατότητες.

2.4. Η περίπτωση της Νορβηγίας

Τα κράτη της βόρειας Ευρώπης (Σουηδία, Δανία, Νορβηγία, Γερμανία κ.α.) είναι πιο ανεπτυγμένα από αυτά της νότιας εδώ και αρκετούς αιώνες.²⁶ Η μεγαλύτερη οικονομική τους ανάπτυξη ίσως οφείλεται στην άνθηση της βιομηχανοποίησης η οποία επήλθε πολύ πιο νωρίς σε σχέση με το νότο. Η εξωχώρια δραστηριότητα της εκμετάλλευσης των πετρελαϊκών αποθεμάτων που υπήρχαν στην περιοχή της Βόρειας Θάλασσας αποτελούσε την κυριότερη αιτία αντιδράσεων και έριδων ανάμεσα στις εμπλεκόμενες χώρες. Δανία, Γερμανία και Ην. Βασίλειο αδυνατούσαν να συμφωνήσουν στην οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας ώστε να

²⁵ <https://opennews.gr/%CF%80%CF%89%CF%82-%CE%B7-%CF%83%CF%85%CE%BC%CF%86%CF%89%CE%BD%CE%AF%CE%B1-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B1%CF%82-%CF%80%CE%B1%CE%BA%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%AC%CE%BD-%CE%B5%CF%80%CE%B7%CF%81%CE%B5%CE%AC%CE%B6/>

²⁶ <https://www.clickatlife.gr/taksidi/story/194805>

μπορούν να εκμεταλλευτούν το γεμάτο με υδρογονάνθρακες και σπάνιες γαίες υπέδαφος (Βλάσσης & Κυριαζής, 2014: 08-11). Η ακριβής οριοθέτηση των ΑΟΖ ανάμεσα στα κράτη παγκοσμίως, αποτελεί συχνό λόγο διαμάχης ή/και συγκρούσεων.

Ο Νορβηγός Jens Evensen²⁷ θεωρείται ίσως ο «πατέρας» της Σύμβασης του Δικαίου της Θάλασσας (1982). Ένας άνθρωπος άμεσα εμπλεκόμενος που πρωτοστάτησε στις διεργασίες

Εικόνα 10. Περιοχή Βόρειας Θάλασσας. Πηγή: www.britannica.com

και συνέβαλε στο συμβιβασμό για την επέκταση της ΑΟΖ (στα 200 ν.μ.) και του ελέγχου της υφαλοκρηπίδας όχι μόνο της χώρας του, αλλά και άλλων παράκτιων κρατών κατόπιν σχετικών διαπραγματεύσεων (Navarsete, 2017). Επί των ημερών του εξασφαλίστηκαν αποκλειστικά δικαιώματα και κυριαρχία στους φυσικούς πόρους σε έκταση 200 ν.μ. και έλεγχος της υφαλοκρηπίδας (Orebech, 2020).

Τη δεκαετία του '60 ξεκίνησε η προσπάθεια οριοθέτησης της εκμετάλλευσης των πόρων στην ευρύτερη περιοχή της Βόρειας Θάλασσας. Δόθηκε η ευκαιρία κατοχύρωσης εθνικών δικαιωμάτων σε έκταση πολύ πέραν των ακτών της Νορβηγίας. Την κατάσταση εκμεταλλεύτηκαν οι δύο νεαροί τότε δικηγόροι ως υπάλληλοι του υπουργείου Εξωτερικών, Jens Evensen και Carl August Fleischer, των οποίων νομοθέτημα σχετικά με τη διαχείριση των υποθαλάσσιων πόρων κυρώθηκε το 1963. Σύμφωνα με το νόμο αυτόν, όσοι πόροι βρίσκονται είτε πάνω είτε κάτω από το βυθό αποτελούν κρατική ιδιοκτησία. Ο Evensen διαδραμάτισε βασικό ρόλο καθόλη τη διάρκεια των διαπραγματεύσεων της χώρας του και πρωτοστάτησε στην επίτευξη συμφωνιών με τις υπόλοιπες χώρες, όσον αφορά τα θαλάσσια σύνορά τους και την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας (Navarsete, 2017).

Η Νορβηγία δεν γειτονεύει με άλλες ευρωπαϊκές χώρες. Η θάλασσά της συνορεύει μόνο με της Σουηδίας και της Δανίας, με τις οποίες υπάρχει τριμερής συμφωνία, από τον Δεκέμβριο του 1966,²⁸ αναφορικά με την εκμετάλλευση των ιχθυαποθεμάτων που περιλαμβάνει ο κοινός τους θαλάσσιος χώρος. Τα θαλάσσια σύνορα ανάμεσα σε Ην. Βασίλειο και Νορβηγία έχουν καθοριστεί πριν από αρκετές δεκαετίες, σύμφωνα με τους κανονισμούς του Διεθνούς Δικαίου της Θάλασσας (Καστρίσιος, 2017: 66). Η Νορβηγία συμμετέχει από το 1982 μαζί με το Ην. Βασίλειο και τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες στην αλιευτική συμφωνία της Επιτροπής Αλιείας

²⁷ Ο Jens Evensen (05/11/1917 – 15/02/2004) ήταν Νορβηγός δικηγόρος, διπλωμάτης και πολιτικός. Διετέλεσε και υπουργός Εμπορίου της χώρας του.

²⁸ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52016PC0413&from=EL>

του Βορειοανατολικού Ατλαντικού (NEAFC)²⁹. Με αυτόν τον τρόπο μπορεί να εξαχθεί το συμπέρασμα ότι Νορβηγία και Ην. Βασίλειο έχουν κοινά συμφέροντα από τη στιγμή που αμφότερα είναι παράκτια και επιδιώκουν την κοινή εκμετάλλευση της θαλάσσιας περιοχής που μοιράζονται (Orebech, 2020).

2.4.1. Ρωσία - Νορβηγία

Η Βόρεια Θάλασσα αποτελεί τον υδάτινο όγκο που βρίσκεται πάνω από την υφαλοκρηπίδα της βορειοδυτικής πλευράς της γηραιάς ηπείρου. Στο γεωγραφικό αυτό σημείο, ανάμεσα στη

Εικόνα 11. Θαλάσσια σύνορα Ρωσίας - Νορβηγίας. Πηγή: www.bbc.com

Νορβηγία και τη Ρωσία, υπάρχει έντονη αμφισβήτηση σχετικά με τα χωρικά ύδατα και την ΑΟΖ στη θαλάσσια περιοχή του αρχιπελάγους του Svalbard (Φωκιανός, 2019). Σημαντικά προβλήματα εντοπίζονται στις σχέσεις των δύο χωρών λόγω του ζητήματος της Αρκτικής. Η Νορβηγία, ακολουθώντας το Δίκαιο της Θάλασσας, υποστηρίζει πως το Svalbard έχει δική του ΑΟΖ ή εναλλακτικά ότι ο θαλάσσιος χώρος του αρχιπελάγους συνιστά προέκταση της νορβηγικής υφαλοκρηπίδας (Byrkjeflot, 2021).

Τον Φεβρουάριο του 1920 υπεγράφη στο Παρίσι, από οκτώ χώρες, η *Συνθήκη της Spitsbergen* (αργότερα ονομάστηκε *Συνθήκη του Svalbard*). Σήμερα ο αριθμός των χωρών που την έχουν επικυρώσει είναι 46, μεταξύ των οποίων: ΗΠΑ, Ην. Βασίλειο, Δανία, Γαλλία, Ιαπωνία, Ιταλία, Ελλάδα κ.α. Βάσει της Συνθήκης αυτής η θάλασσα του Svalbard αν και ανήκει στη Νορβηγία, ταυτόχρονα δίνει δικαιώματα έρευνας και εκμετάλλευσης των πόρων αυτής και στις υπόλοιπες χώρες που έχουν υπογράψει. Το δικαίωμα αυτής της οικονομικής εκμετάλλευσης των φυσικών πόρων το αξιοποίησε η Ρωσία ανοίγοντας δύο ανθρακωρυχεία στην περιοχή (Nezou, 2009). Η Νορβηγία προκειμένου να ισχυροποιήσει τη θέση της, το 1977 προέβη σε μονομερή ανακήρυξη της θαλάσσιας περιοχής ως *Ζώνη Προστασίας της Αλιείας*.

Τελικά, δύο δρώντες (Ρωσία και Νορβηγία) συμφώνησαν το 2010 στην πόλη Murmansk την οριοθέτηση του αρχιπελάγους με σκοπό τη διευκόλυνση της μεταξύ τους συνεργασίας

²⁹ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/HTML/?uri=LEGISSUM:4314890>

σχετικά με τη διαχείριση των ιχθυοαποθεμάτων. Η αλιεία αποτελεί βασική οικονομική δραστηριότητα στη Βόρεια Θάλασσα. Πάντως, αδιευκρίνιστο παραμένει εάν το κομμάτι που βρίσκεται στη ρωσική πλευρά αποτελεί μέρος της ΑΟΖ της ή διεθνή ύδατα επί ρωσικής υφαλοκρηπίδας (Walesa, 2014). Πάγια θέση της Νορβηγίας είναι αυτή, η οποία υποστηρίζει πως εκείνη ως «ιδιοκτήτρια» της περιοχής του Svalbard, αποφασίζει για τα τεκταινόμενα στην περιοχή και ιδιαίτερα στον έλεγχο της υφαλοκρηπίδας.

2.4.2. Κριτική Αποτίμηση

Μετά την υπογραφή της *Συνθήκης της Γενεύης* το 1958, υπήρξαν αρκετές διαπραγματεύσεις ανάμεσα σε διάφορες χώρες προκειμένου να αποσαφηνιστούν τα θαλάσσια όρια τους και οι ζώνες τους. Οι διαπραγματεύσεις δεν κατέληγαν πάντοτε σε συμφωνία και έτσι έφταναν μέχρι το διεθνές δικαστήριο, όπως συνέβη το 1969 με την περίπτωση της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας.³⁰ Θεωρητικά, ανάμεσα σε χώρες των οποίων οι ακτές είναι η μία απέναντι από την άλλη, η οριοθέτηση γίνεται μόνο με τη μέθοδο της *ίσης απόστασης* (Δαμπάλη, 2008: 31-33).

Η θεωρία της *ίσης απόστασης ή μέσης γραμμής* δεν εφαρμοζόταν ούτε υιοθετούνταν πάντα από το διεθνές δικαστήριο (δεν αντιπροσώπευε Αρχή του γενικού Διεθνούς Δικαίου) και ο λόγος είναι ότι κάθε περίπτωση ήταν ξεχωριστή και μπορούσε να αδικήσει κάποια από τις αντισυμβαλλόμενες πλευρές. Έτσι, αυτή η μέθοδος της οριοθέτησης δεν αποτέλεσε τη μοναδική, αλλά μία από τις πολλές λύσεις. Μπορεί να λεχθεί ότι, η περίπτωση οριοθέτησης της υφαλοκρηπίδας της Βόρειας Θάλασσας (το 1969) σύμφωνα με το διεθνές δικαστήριο αποτέλεσε τη βάση περί της οριοθέτησης των θαλασσιών συνόρων για το σύγχρονο Διεθνές Δίκαιο.

Η Ευρωπαϊκή Ένωση ουδέποτε αναγνώρισε ότι στην οικονομική ζώνη που εκτείνεται πέραν των ορίων του Svalbard, ο έλεγχος πρέπει να ασκείται αποκλειστικά από το Όσλο. Όλες οι χώρες που έχουν κυρώσει τη Συνθήκη δικαιούνται να έχουν ίσα δικαιώματα (Byrkjeflot, 2021). Περίπτωση κυριαρχικού δικαιώματος από νορβηγικής πλευράς στην περιοχή, αποτελεί ο καθορισμός και η κατανομή των αλιευτικών ποσοστώσεων. Ίσως, η αλιευτική αυτή διαμάχη ανάμεσα σε Όσλο και Ευρωπαϊκή Ένωση να αποτελεί προπομπό της στρατηγικής που προτίθεται να ακολουθήσει η Ε.Ε. αναφορικά με το Αρκτικό παίγνιο. Σε κάθε περίπτωση, η *διασυνοριακή συνεργασία* αποτελεί βασικό παράγοντα για την επίτευξη μίας βιώσιμης

³⁰ Η απόφαση του διεθνούς δικαστηρίου τον Φεβρουάριο του 1969 σχετιζόταν με την οριοθέτηση της υφαλοκρηπίδας μεταξύ τριών κρατών: Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, Δανίας και Ολλανδίας.

διαχείρισης των θαλάσσιων πεδίων τα οποία αποτελούν κοινό αγαθό και όχι αποκλειστικότητα του ενός (Janben, et al., 2018).

3. Η Σύγχρονη Τεχνολογία στην Προστασία των Θαλασσιών Συνόρων

Ένας βασικός παράγοντας που εμποδίζει την εφαρμογή μιας ουσιαστικής παρέμβασης είναι πως ακόμη και σήμερα ορισμένοι προωθούν την αντίληψη ότι τα θαλάσσια σύνορα δεν μπορούν να ελεγχθούν. Τα θαλάσσια σύνορα μπορούν να ελεγχθούν, αφού δίνεται αυτή η δυνατότητα μέσω της ανάπτυξης και εξέλιξης νέων τεχνολογιών που τα καθιστούν πλήρως ελεγχόμενα και ασφαλή (Γρίβας, 2022). Βέβαια, αυτό εξαρτάται κυρίως από την πολιτική βούληση. Ένας αποτελεσματικός έλεγχος, πρέπει να πραγματοποιείται σε πραγματικό χρόνο (real time) όπου σε συνδυασμό με την ύπαρξη και των κατάλληλων μέσων (πλωτών, εναέριων) θα δίνει τη δυνατότητα να αναπτυχθεί ταχεία και αποτελεσματική επέμβαση για την αποτροπή οποιουδήποτε κινδύνου, παράνομης δράσης ή απειλής των θαλασσιών συνόρων (π.χ. ύποπτα σκάφη που μπορεί να μεταφέρουν ναρκωτικά, καπνικά προϊόντα ή παράτυπους μετανάστες), σε όλο το μήκος τους.

Αυτό θα μπορούσε να επιτευχθεί με ένα «ρομποτικό τείχος» το οποίο θα περιλαμβάνει: α) ρομποτικά αεροχήματα ή/και αερόπλοια (ιπτάμενοι «κατάσκοποι» ή/και «ψευδοδορυφόροι» π.χ. το *Zephyr* και το *Stratobus*) τα οποία θα έχουν απόλυτη εξειδίκευση σε αποστολές συλλογής πληροφοριών, επιτήρησης και αναγνώρισης του αρχιπελάγους και των θαλάσσιων συνόρων της χώρας, με κύρια χαρακτηριστικά την πολύμηνη παραμονή στον αέρα, το μεγάλο ύψος και αυτονομία και β) διαφόρων τύπων μη επανδρωμένα σκάφη επιφανείας (USV) (Γρίβας, 2022). Τα αεροχήματα και αερόπλοια («ψευδοδορυφόροι») που προαναφέρθηκαν, θα προειδοποιούν και θα αποστέλλουν εγκαίρως τις πληροφορίες που έχουν συλλέξει προς τα επιχειρησιακά μέσα επιφανείας, που θα περιπολούν στην περιοχή ενδιαφέροντος με απώτερο σκοπό την αποτροπή ή την αναχαίτιση της απειλής. Τα USV θα έχουν επίσης τη δυνατότητα να συλλέγουν πληροφορίες από άλλα συστήματα και από δικούς τους αισθητήρες. Δύο μη επανδρωμένα UAV «HERON» ισραηλινής κατασκευής έχουν ήδη πραγματοποιήσει τις πρώτες τους πτήσεις πάνω από το Αιγαίο. Διαθέτουν αισθητήρες τελευταίας τεχνολογίας και σε συνδυασμό με τα υπερσύγχρονα ραντάρ τους και τις κάμερες μεγάλης ευκρίνειας που φέρουν μπορούν να ανταποκριθούν αποτελεσματικά στην επιτήρηση του θαλασσιού αλλά και χερσαίου ελληνικού χώρου όλο το 24ωρο (Σαρικός, 2021).

Τα προαναφερθέντα μέσα θα έχουν την δυνατότητα να συνδράμουν και σε άλλους σκοπούς εκτός από την επιτήρηση των θαλασσιών συνόρων της χώρας. Π.χ. για περιβαλλοντικούς λόγους (εντοπισμός πετρελαιοκηλίδων στη θάλασσα), για λόγους Πολιτικής

Προστασίας (έγκαιρος εντοπισμός εστιών πυρκαϊάς). Η δυνατότητα χρηματοδότησης και οικονομικής ενίσχυσης του ρομποτικού αυτού συστήματος από ευρωπαϊκούς πόρους και κονδύλια μπορεί να θεωρηθεί ως ένα βασικό επίσης πλεονέκτημα.

Θα πρέπει να αναφερθεί ότι, σε περίπτωση πρόκλησης ναυαγίου τα ρομποτικά σκάφη αδυνατούν να προβούν στη διάσωση των κινδυνευόντων ατόμων στη θάλασσα. Αυτός είναι σημαντικός αποτρεπτικός λόγος ώστε οι διακινητές παράτυπων μεταναστών να αποφεύγουν να προβαίνουν σε εκούσιες βυθίσεις λέμβων ή/και σκαφών μετατρέποντας αυτομάτως τους μετανάστες σε ναυαγούς. Στην περίπτωση αυτή το περιστατικό από αστυνομικής φύσεως (παράνομη είσοδος στη χώρα) μετατρέπεται σε περιστατικό Έρευνας & Διάσωσης της ανθρώπινης ζωής, ανεξαρτήτου εθνικότητας και προέλευσης (νόμιμης ή παράνομης). Εναλλακτικοί τρόποι αναχαίτισης και αποτροπής παράνομης εισόδου στη χώρα είναι η συσκευή εκπομπής ηχητικών σημάτων L-Rad.³¹

Στην περίπτωση πολεμικής απειλής των θαλασσίων συνόρων, ένα αποτελεσματικό όπλο που χρησιμοποιείται τελευταία είναι τα *περιπλανώμενα πυρομαχικά*.³² Πρόκειται για αυτόνομους πυραύλους, γνωστούς και ως «drones αυτοκτονίας» που αποτελούν μία σύγχρονη κατηγορία οπλικών συστημάτων. Μπορούν να ίπτανται για ορισμένο χρόνο πάνω από την περιοχή ενός στόχου μέχρι να τον εντοπίσουν και εν συνέχεια να τον πλήξουν ακόμη κι αν αυτός κάνει την εμφάνισή του για λίγα δευτερόλεπτα (NEMESIS HD, 2022). Τα περιπλανώμενα πυρομαχικά έχουν χαμηλό κόστος κατασκευής. Προορίζονταν αρχικά να στοχεύουν σταθερούς στόχους (π.χ. ραντάρ) όμως η χρήση τους πλέον έχει επεκταθεί και για επιθέσεις σε διάφορα άλλα στρατιωτικά υλικά - στόχους (EMBENTION, 2022).

Τα τελευταία χρόνια συνεχώς ανακαλύπτονται και χρησιμοποιούνται όλο και πιο σύγχρονες μέθοδοι για τη διείσδυση μίας χώρας στα σύνορα μίας άλλης. Έτσι, ο έλεγχος και η ασφάλεια των συνόρων περιπλέκονται. Βασική προτεραιότητα της απειλούμενης χώρας πρέπει να αποτελεί η ασφαλέστερη, πιο προσεκτική επιτήρησή τους ώστε οι απειλές που παρουσιάζονται με διάφορες μορφές (π.χ. τρομοκράτες, παράτυποι μετανάστες, λαθρέμποροι) να εντοπίζονται εγκαίρως και να αντιμετωπίζονται προκειμένου να παραμένουν τα σύνορα ασφαλή.

Η καλύτερη επιτήρηση και προστασία όχι μόνο των συνόρων αλλά και γενικότερα της εσωτερικής ασφάλειας επιτυγχάνεται με πολλούς τρόπους και μέσα. Υπάρχει η δυνατότητα ανίχνευσης και ταυτοποίησης στόχων ανεξαρτήτως μεγέθους και ταχύτητας κίνησης (π.χ. UAV, αερόστατα), μέσω προηγμένης τρισδιάστατης τεχνολογίας ραντάρ, ηλεκτροοπτικών αισθητήρων, συστημάτων ηλεκτρονικής υποστήριξης (ESM - Electronic Support Measures) και

³¹ <http://hellenicrevenge.blogspot.com/2021/07/lrad-lrad.html>

³² <https://www.embention.com/news/loitering-munitions/>

ηλεκτρονικής παρακολούθησης και καταγραφής πληροφοριών σχετικά με τον αντίπαλο (ELINT- Electronic Intelligence) (Israel Aerospace Industries, 2022). Επίσης, η εσωτερική ασφάλεια μπορεί να ενισχυθεί και από θαλάσσια ανεπάνδρωτα εναέρια συστήματα (UAS - Unmanned Aerial Systems) αλλά και ανεπάνδρωτα πλοία επιφανείας (USV - Unmanned Surface Vessels), τα οποία διευρύνουν σε μέγεθος την περιοχή ενδιαφέροντος, μεγαλώνουν την εμβέλεια και ουσιαστικά καθιστούν τη συγκεκριμένη «αποστολή» πιο ευέλικτη και αποτελεσματική.³³

Οι ηλεκτροοπτικοί αισθητήρες εφαρμόζονται στο θαλάσσιο χώρο, ο οποίος προσφέρει πολλές «φυσικές» πληροφορίες που συλλέγονται από τη θάλασσα, με τη βοήθεια των «ηλεκτροοπτικών σηματοδούρων (*Electro optical buoys*)». Οι πληροφορίες αυτές αφορούν γενικότερα τη θαλάσσια οικονομία και την πρόβλεψη του θαλασσίου κλίματος, αλλά το πιο σημαντικό, τις πολύ χρήσιμες και υψίστης σημασίας πληροφορίες που επηρεάζουν και σχετίζονται άμεσα με τον πλου και τις κινήσεις των πολεμικών ναυτικών δυνάμεων (κυρίως των υποβρυχίων) μίας χώρας (Junwei, et al., 2020). Στην περίπτωση που ένα υποβρύχιο πλεύσει από μία περιοχή σε μία άλλη με διαφορετικής πυκνότητας νερά, χωρίς πρότερη γνώση ώστε να παρθούν αντίστοιχα μέτρα ασφαλείας, αυτό θα καταδυθεί με βία, θα αυξηθεί απότομα η πίεσή του και ίσως τελικά επιφέρει τον θάνατο στο πλήρωμά του.

4. Συμπεράσματα

Το Δίκαιο της Θάλασσας αποτελεί μία έννοια δυναμική αφού μπορεί να μεταβάλλεται, να προσαρμόζεται και να αλληλοεπιδρά με τους διάφορους παράγοντες που κάθε φορά ανακύπτουν. Το θαλάσσιο πεδίο παρέχει τη δυνατότητα διαμόρφωσης των κυριαρχικών δικαιωμάτων κάθε παράκτιου ή νησιωτικού κράτους στο θαλάσσιο χώρο που περιλαμβάνεται σε αυτά (Γρίβας, 2022). Το Δίκαιο της Θάλασσας βρίσκει εφαρμογή στα κράτη τα οποία περιλαμβάνουν θαλάσσιο χώρο (ο οποίος οριοθετείται από τα θαλάσσια σύνορα, ένα γέννημα του Διεθνούς Δικαίου) και προσπαθούν να εφαρμόσουν το καθεστώς του προς ίδιον όφελος (Osthagen, 2020).

Η προάσπιση των θαλασσίων συνόρων απέναντι σε κάθε μορφή έκνομης ενέργειας η οποία απειλεί την εθνική ασφάλεια (οργανωμένο - διασυνοριακό έγκλημα, παράνομη μετανάστευση, λαθρεμπόριο όπλων και ναρκωτικών, τρομοκρατία, πειρατεία κλπ.) αποτελεί αρμοδιότητα κάθε κράτους. Για την αρτιότερη προστασία των θαλασσίων συνόρων απαιτείται η εκπόνηση ενός πολυεπίπεδου συντονισμού με εθνικό αλλά και περιφερειακό χαρακτήρα οι

³³ <https://www.iai.co.il/defense/naval/unmanned-maritime-patrol-systems>

οποίοι θα είναι αλληλοσυμπληρούμενοι. Τα κράτη από μόνα τους αδυνατούν να αντιμετωπίσουν τα φαινόμενα αυτά και για τον λόγο αυτό είναι απαραίτητο να αναπτυχθούν διεθνείς πρωτοβουλίες (Κοροντζής, 2022).

4.1. Έκταση των Θαλασσίων Συνόρων

Σήμερα, στις περισσότερες των περιπτώσεων, το όριο των χωρικών υδάτων μίας χώρας εκτείνεται έως τα 12 ν.μ. Μία εξαίρεση αποτελεί η περίπτωση της Ελλάδας, η εθνική κυριαρχία της οποίας περιορίζεται στα 6 ν.μ. Λόγω της τεχνολογικής ανάπτυξης αλλά και των σύγχρονων μέσων που υπάρχουν πλέον, η γεωστρατηγική πραγματικότητα δείχνει ότι αρκετά κράτη του κόσμου (Κίνα, Βραζιλία, Ινδία κ.α.) επιδιώκουν να αναπτύξουν πλήρη κυριαρχικά δικαιώματα, ακόμη και σε απόσταση 200 ν.μ. (ΑΟΖ). Εντός αυτής της θαλάσσιας έκτασης μέχρι τώρα παρέχεται δυνατότητα αποκλειστικής οικονομικής εκμετάλλευσης και όχι πλήρους κυριαρχίας (Γρίβας, 2022).

Στην περίπτωση των ελληνοτουρκικών σχέσεων, εάν εφαρμοστεί κάτι τέτοιο θα επιφέρει τεράστια ανατροπή διότι: α) Αν τα ελληνικά νησιά δεν αποκτήσουν υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ τότε θα βρεθούν εντός τουρκικού εθνικού χώρου. β) Αν τους δοθεί δικαίωμα για υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ το Αιγαίο πέλαγος καθίσταται ελληνικός εθνικός χώρος, επιφέροντας τεράστια αύξηση στην γεωπολιτική αξία της Ελλάδας (Ναυτεμπορική, 2022).

Η περίπτωση λοιπόν εφαρμογής κυριαρχικών δικαιωμάτων σε τόσο μεγάλη έκταση θα θέσει την Ελλάδα σε ένα τεράστιο δίλημμα σχετικά με το ποια είναι η καταλληλότερη λύση. Σίγουρα, δεν μπορεί να ληφθεί εύκολα η απόφαση σχετικά με το αν η χώρα θα προτιμήσει να αναβαθμιστεί γεωπολιτικά ή να χάσει μεγάλο μέρος της επικράτειάς της. Μπορεί να αναφερθεί ότι είναι δύσκολο η χώρα να βρεθεί ενώπιον μίας τόσο «απόλυτης» περίπτωσης αφού διάφοροι παράγοντες αλληλεπιδρούν και διαμορφώνουν τις ισορροπίες ισχύος στο διεθνές σύστημα (Γρίβας, 2022). Η Αθήνα καλό είναι να δομήσει μία αρχιτεκτονική ισχύος η οποία θα μετατρέψει το Αιγαίο πέλαγος σε «ελληνική λίμνη», αιφνιδιάζοντας την Άγκυρα με το μεγαλεπήβολο όραμά της περί «Γαλάζιας πατρίδας».

Σε κάθε περίπτωση που αναλύθηκε παραπάνω παρατηρείται ως κοινό στοιχείο η ύπαρξη ενός τουλάχιστον «ισχυρού» δρώντα (ΗΠΑ, Ρωσία, Κίνα) και ενός «λιγότερο ισχυρού» (Κούβα, Ιαπωνία, Ελλάδα). Σε κάθε τέτοιου είδους αντιπαράθεση μεταξύ δύο κρατών ο ισχυρός δρών θα επιλέξει μια πιο δυναμική πολιτική καταπατώντας διεθνείς συμβάσεις και γεωπολιτικά κεκτημένα. Από την άλλη πλευρά, ο λιγότερο ισχυρός δρών θα ακολουθήσει μια πιο ήπια

στρατηγική παίζοντας κατά κάποιο τρόπο τον ρόλο του αμυνόμενου, προσπαθώντας να αποφύγει τη ρήξη των διπλωματικών σχέσεων ή/και μια ενδεχόμενη πολεμική σύρραξη. Θα μπορούσε συμπερασματικά να λεχθεί ότι κάθε διαμάχη περί θαλασσίων συνόρων και εκμετάλλευσης του φυσικού πλούτου παίρνει αυτή τη μορφή και οι δύο βασικοί δρώντες ταυτίζονται με το παραπάνω μοντέλο υιοθετώντας την ανάλογη στάση.

Από τις περιπτώσεις που αναλύθηκαν γίνεται αντιληπτό ότι Ιαπωνία και Ελλάδα παρουσιάζουν κοινά σημεία όσον αφορά την εξωτερική τους πολιτική. Αμφότερες τείνουν να υποχωρούν μονόπλευρα απέναντι στην Κίνα και Τουρκία αντίστοιχα προκειμένου να διατηρούν «καλές σχέσεις» και καλή γειτονία. Τουρκία, Κίνα και ΗΠΑ είναι χώρες που επιδίδονται σε καταναγκαστική διπλωματία.

4.2. Απειλές Θαλασσίων Συνόρων

Η εργαλειοποίηση του μεταναστευτικού ζητήματος από την πλευρά της Τουρκίας αποτελεί μία μορφή υβριδικού πολέμου, που λόγω του περιορισμένου χώρου δράσης του λαμβάνει μεγάλες και ανεξέλεγκτες διαστάσεις επιφέροντας αρνητικές συνέπειες για την Ελλάδα. Η προσπάθεια αντιμετώπισης τόσο μεγάλης έντασης μεταναστευτικών ροών, όσο στο Αιγαίο, θα έφερνε κάθε χώρα αντιμέτωπη με δυσκολίες διαχείρισης. Χωρίς την έμπρακτη και ουσιαστική στήριξη από συμμάχους/εταίρους καθώς και από άλλες ευρωπαϊκές χώρες η Ελλάδα αδυνατεί να διαχειριστεί την κατάσταση.

Κάθε χώρα επιδιώκει να προασπίζει τα εθνικά της συμφέροντα. Όμως όλες οι χώρες δεν ακολουθούν πάντα τις ίδιες ηθικές ή/και νόμιμες διαδικασίες. Για τον λόγο αυτό έχουν θεσπιστεί διεθνείς κανονισμοί και οδηγίες οι οποίες θα πρέπει να γίνονται σεβαστές από όλα τα κράτη, προκειμένου να μην υπάρχουν φιλονικίες και αντιπαραθέσεις ή όταν υπάρχουν να λαμβάνουν όσο το δυνατόν μικρότερη έκταση. Στις διεθνείς συνθήκες ορίζονται τα γεωγραφικά όρια κάθε κράτους καθώς και τα όρια μέχρι τα οποία δύνανται νομίμως να εκμεταλλεύονται. Απώτερος σκοπός είναι η σταθερότητα μεταξύ των κρατών και η βιώσιμη διαχείριση των θαλασσίων πόρων.

Η θέσπιση διεθνών συμβάσεων και κανονισμών αποτελεί ίσως αποτρεπτικό παράγοντα για αυθαίρετες ή ανήθικες ενέργειες από τα κράτη. Ο φόβος τυχόν επιπτώσεων ή/και ποινών αποτρέπει τα κράτη από αυθαιρεσίες φέρνοντάς τα αντιμέτωπα με τις υποχρεώσεις τους. Μία περιβαλλοντική διακυβέρνηση είναι απαραίτητη προκειμένου να προστατεύονται και να συνεχίσουν να υπάρχουν θαλάσσιοι πόροι (έμβιοι ή μη) (Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2021). Το

Αιγαίο πέλαγος αποτελεί έναν θαλάσσιο χώρο με πλούσιο υπέδαφος, τον οποίο διεκδικεί η Τουρκία, αντιβαίνοντας τις διεθνείς συνθήκες, ενεργώντας επιθετικά, αυτόνομα και αναθεωρητικά.

Κοινό απειλητικό παράγοντα για τα περισσότερα θαλάσσια σύνορα αποτελεί το διασυνοριακό έγκλημα, το λαθρεμπόριο, η παράνομη μετανάστευση, η τρομοκρατία κλπ. Εξαιρέση αποτελεί ίσως η περίπτωση των θαλασσίων συνόρων Ρωσίας – ΗΠΑ. Στη συγκεκριμένη περιοχή απουσιάζουν στρατιωτικές αντιπαραθέσεις αλλά κάθε χώρα επιδιώκει να προασπίσει τα οικονομικά της συμφέροντα. Τα πλούσια κοιτάσματα σε υδρογονάνθρακες, σπάνιες γαίες, χρυσό κλπ. αποτελούν μήλον της έριδος για όλα τα κράτη τα οποία άμεσα ή έμμεσα, εμφανώς ή αφανώς προσπαθούν να θέσουν υπό τον έλεγχο και κατοχή τους. Αυτό μπορεί να επιφέρει διαμάχες, ακόμη και συγκρούσεις.

Επίλογος

Ο αποτελεσματικός έλεγχος των θαλασσίων συνόρων είναι μια πρόκληση που απαιτεί μια οργανωμένη προσπάθεια τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε διεθνές αφού αυτά τα δύο πρέπει να δρουν συμπληρωματικά. Τα κράτη δεν μπορούν να δώσουν λύσεις από μόνα τους σε αυτό το παγκόσμιο φαινόμενο και θα πρέπει να υιοθετήσουν ανεξάρτητους μηχανισμούς ελέγχου του σεβασμού θεμελιωδών δικαιωμάτων κατά την προστασία των συνόρων. Συμπερασματικά, θα μπορούσε να λεχθεί ότι τα σύνορα θα πρέπει να ενώνουν και όχι να χωρίζουν τους λαούς, οι οποίοι καλό είναι να επιλύουν τις όποιες διαφορές μεταξύ τους με ειρηνικό τρόπο εφαρμόζοντας το Διεθνές Δίκαιο.

Βιβλιογραφία

Akiyama, M., 2013. *Geopolitical Considerations of the Senkaku Islands*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.spf.org/islandstudies/research/a00007.html#anc3>

[Πρόσβαση 14 Ιουν. 2022].

Bahamas Information Services, 2018. *Third Round of Delimitation of US-Bahamas Maritime Boundary Discussions Commence*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

https://www.bahamas.gov.bs/wps/portal/public/gov/government/news/third%20round%20of%20delimitation%20of%20us-bahamas%20maritime%20boundary%20discussions%20commence/!ut/p/b1/vZPJqNIElafxQ_gltky4ZgGzl7ZMVwsMIXNamPMYp5-XFJL0z3S1FymO-OU0h_xSV8oilQ4EkmXTuUlfZ

[Πρόσβαση 27 Μαΐου 2022].

Beech, H., 2016. *Just Where Exactly Did China Get the South China Sea Nine-Dash Line From?*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://time.com/4412191/nine-dash-line-9-south-china-sea/>

[Πρόσβαση 18 Ιουν. 2022].

Bennett, N. J. & Satterfield, T., 2018. *Environmental governance: A practical framework to guide design, evaluation, and analysis*. *Conservation Letters*, 11(6), p.e12600.. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://conbio.onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/conl.12600>

[Πρόσβαση 10 Μαΐου 2022].

Bondaz, A., 2013. *China needs new strategies to secure its maritime borders*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://spire.sciencespo.fr/hdl:/2441/11tab48vrh9qkoj5l35930rguv/resources/pages-de-china-analysis-shockwaves-from-the-china-japan-island-dispute-february2013.pdf>

[Πρόσβαση 01 Αυγ. 2022].

Bradford, J. D., 2014. *Opportunities in Understanding China's Approach to the Senkaku/Diaoyu Islands*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA622237.pdf>

[Πρόσβαση 12 Ιουν. 2022].

Brown, S., 2015. *Με την Turkish Airlines και βίζα στο χέρι, Αφρικανοί και άλλοι στην ΕΕ...* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.defence-point.gr/news/%CF%80%CE%B9%CE%B8%CE%B1%CE%BD%CE%AC-%CE%BA%CE%AF%CE%BD%CE%B7%CF%84%CF%81%CE%B1-%CF%83%CF%84%CE%B7%CE%BD-%CF%8D%CF%80%CE%BF%CF%85%CE%BB%CE%B7-%CE%B4%CF%81%CE%AC%CF%83%CE%B7-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CF%84>

[Πρόσβαση 14 Ιουλ. 2022].

Byers, M. & Osthagen, A., 2019. *Settling maritime boundaries: why some countries find it easy, and others do not*. In *The Future of Ocean Governance and Capacity Development* (pp. 162-168).. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://brill.com/view/book/edcoll/9789004380271/BP000030.xml>

[Πρόσβαση 08 Μαΐου 2022].

Byrkjeflot, A., 2021. *EU tar seg til rette. Blir det fiskekrig?*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://neitleu.no/aktuelt/eu-tar-seg-til-rette.blir-det-fiskekrig>

[Πρόσβαση 27 Ιουλ. 2022].

Capital.gr, 2022. *ΗΠΑ - Κούβα: Διμερείς συνομιλίες υψηλού επιπέδου για τη μετανάστευση θα πραγματοποιηθούν στην Ουάσινγκτον.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.capital.gr/diethni/3628919/ipa-kouba-dimereis-sunomilies-upsilou-epipedou-gia-ti-metanasteusi-tha-pragmatopoiithoun-stin-ouasingkton>

[Πρόσβαση 30 Μαΐου 2022].

Caron, D., 2009. *Climate Change, Sea Level Rise And The Coming Uncertainty In Oceanic Boundaries: A Proposal To Avoid Conflict. In Maritime Boundary Disputes, Settlement Processes, and the Law of the Sea (pp. 1-17).* Brill Nijhoff. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://brill.com/view/book/edcoll/9789047426899/Bej.9789004173439.i-308_002.xml

[Πρόσβαση 08 Μαΐου 2022].

E.U., 1998. *UNITED NATIONS CONVENTION ON THE LAW OF THE SEA.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=CELEX%3A21998A0623%2801%29>

[Πρόσβαση 05 Μαΐου 2022].

EMBENTION, 2022. *Loitering Munitions.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.embention.com/news/loitering-munitions/>

[Πρόσβαση 16 Μαΐου 2022].

English news, 2012. *China to submit outer limits of continental shelf in East China Sea to UN.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: http://news.xinhuanet.com/english/china/2012-09/16/c_131853714.htm

[Πρόσβαση 12 Ιουν. 2022].

European Commission, 2016. *Implementing the EU-Turkey Agreement – Questions and Answers.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/MEMO_16_1221

[Πρόσβαση 21 Μαΐου 2022].

FortuneGreece, 2013. *Στο «κόκκινο» οι σχέσεις Κίνας-Ιαπωνίας.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.fortunegreece.com/article/sto-kokkino-i-schesis-kinas-iaponias/>

[Πρόσβαση 15 Ιουν. 2022].

FortuneGreece, 2021. *Κομισιόν προς Τουρκία: Να ξεκινήσουν άμεσα οι επιστροφές παράτυπων μεταναστών από την Ελλάδα.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.fortunegreece.com/article/komision-pros-tourkia-na-xekinisoun-amesa-i-epistrofes-paratipon-metanaston-apo-tin-ellada/>

[Πρόσβαση 21 Μαΐου 2022].

FortuneGreece, 2021. *Σχοινιάς: Ήρθε η ώρα η αλληλεγγύη στο μεταναστευτικό να γίνει πράξη.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.fortunegreece.com/article/schinas-irthe-i-ora-i-allilengii-sto-metanasteftiko-na-gini-praxi/>

[Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022].

FRONTEX, 2016. *European Agency for the Management of External Borders - Frontex.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=LEGISSUM:I33216>

[Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022].

FRONTEX, 2022. *Τι είναι ο Frontex.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://frontex.europa.eu/el/skhetika-me-emas/ti-einai-o-frontex/>

[Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022].

Gilpin, R., 2009. Η νέα παγκόσμια οικονομική τάξη. Στο: P. U. Press, επιμ. *Παγκόσμια πολιτική οικονομία: Η διεθνής οικονομική τάξη*. Νέα Υόρκη: Ποιότητα, pp. 32-33.

Griffiths, S., 2010. *US-Canada Arctic border dispute key to maritime riches*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.bbc.com/news/world-us-canada-10834006>

[Πρόσβαση 26 Μαΐου 2022].

H.C.G., 2022. *Έγκαιρος εντοπισμός ΙΦ σκαφών και λέμβων με αλλοδαπούς που επιχειρήσαν να εισέλθουν εντός ελληνικών χωρικών υδάτων στην ευρύτερη θαλάσσια περιοχή μεταξύ ν. Χίου και ν. Σάμου*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.hcg.gr/el/drasthriothtes/egkairos-entopismos-if-skafwn-kai-lembwn-me-allodapouys-poy-epixeirhsan-na-eiselθoun-entos-ellhnikwn-xwrikwn-ydatwn-sthn-eyryterh-θalassia-perioxh-meta3y-n-xiou-kai-n-samoy/>

[Πρόσβαση 23 Μαΐου 2022].

Houseknecht, D. W., 2019. *Evolution of the Arctic Alaska Sedimentary Basin*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/B9780444638953000188>

[Πρόσβαση 26 Μαΐου 2022].

Huebert, R., 2017. *Drawing Boundaries in the Beaufort Sea: Different Visions/Different Needs*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/08865655.2017.1348908?scroll=top&needAccess=true>

[Πρόσβαση 26 Μαΐου 2022].

Israel Aerospace Industries, 2022. *Border Protection*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.iai.co.il/cyber-hls/homeland-security/border-protection>

[Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022].

Janben, H. και συν., 2018. *Imbalances in interaction for transboundary marine spatial planning: Insights from the Baltic Sea Region*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0964569117307470#bib4>

[Πρόσβαση 27 Ιουλ. 2022].

Junwei, Y. και συν., 2020. *Design and Application of Buoy Single Point Mooring System with Electro-Optical-Mechanical (EOM) Cable*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.mdpi.com/2077-1312/8/9/672/htm>

[Πρόσβαση 18 Μαΐου 2022].

Kaczynski, V., 2007. *US-Russian Bering Sea Marine Border Dispute: Conflict over Strategic Assets, Fisheries and Energy Resources*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://css.ethz.ch/content/dam/ethz/special-interest/gess/cis/center-for-securities-studies/pdfs/RAD-20-2-5.pdf>

[Πρόσβαση 06 Ιουν. 2022].

Katagiri, N., 2019. *Evolution of Sino-Japanese Relations: Implications for Northeast Asia and Beyond*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.e-ir.info/2019/04/10/evolution-of-sino-japanese-relations-implications-for-northeast-asia-and-beyond/>

[Πρόσβαση 15 Ιουν. 2022].

Kratochwil, F., 1986. *Of systems, boundaries, and territoriality: An inquiry into the formation of the state system*. *World Politics*, 39(1), pp.27-52.. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://sci-hub.hkvisa.net/10.2307/2010297>

[Πρόσβαση 08 Μαΐου 2022].

Lusthaus, J., 2010. *Shifting sands: sea level rise, maritime boundaries and inter-state conflict*. *Politics*, 30(2), pp.113-118.. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://sci-hub.hkvisa.net/10.1111/j.1467-9256.2010.01374.x>

[Πρόσβαση 08 Μαΐου 2022].

Marshall, T., 2019. *Αιχμάλωτοι της Γεωγραφίας*, σελ. 72. 3η επιμ. Αθήνα: Διόπτρα.

McDevitt, M., 2014. *The East China Sea: The Place Where Sino–U.S. Conflict Could Occur*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/10803920.2014.905357>

[Πρόσβαση 11 Ιουν. 2022].

McNeill, J. H., 1991. *America's Maritime Boundary with the Soviet Union, Vol. 44, No. 3, pp. 52*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.jstor.org/stable/44638523?seq=7&cid=pdf-reference>

[Πρόσβαση 06 Ιουν. 2022].

Mourdoukoutas, P., 2017. *Η νότια Σινική θάλασσα δεν είναι κινεζική, δηλώνουν Αυστραλία, Ιαπωνία και ΗΠΑ*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.capital.gr/forbes/3232667/i-notia-siniki-thalassa-den-einai-kineziki-dilonoun-australia-iaponia-kai-ipa>

[Πρόσβαση 17 Ιουν. 2022].

Navarsete, L. S., 2017. *Grunn til å minnes Jens Evensen*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.budstikka.no/debatt/jens-evensen/liv-signe-navarsete/grunn-til-a-minnes-jens-evensen/s/5-55-568696>

[Πρόσβαση 25 Ιουλ. 2022].

NEMESIS HD, 2022. *Πύραυλοι LORA και περιπλανώμενα πυρομαχικά στο ΓΕΣ*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://nemesishd.gr/news/pyrayloi-lora-periplanomena-pyromachi/>

[Πρόσβαση 16 Μαΐου 2022].

Newsbomb, 2014. *Περίεργα σύνορα: Τα σύνορα ΗΠΑ - Ρωσίας (Μικρός και Μεγάλος Διομήδης)*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.newsbomb.gr/bombplus/fun/story/392796/peri erga-synora-ta-synora-ipa-rosias-mikros-kai-megalos-diomidis>

[Πρόσβαση 04 Ιουν. 2022].

Nezou, E., 2009. *Σβάλμπαρντ Νορβηγία: Το αρχιπέλαγος της Αρκτικής*.. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://wetravel.gr/svalbard-svalbard-arctic-archipelagos/>

[Πρόσβαση 20 Ιουλ. 2022].

On Alert, 2014. *Κίνα: Νέα στρατιωτική βάση στα θαλάσσια σύνορα με Ιαπωνία – ΧΑΡΤΗΣ*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.onalert.gr/kosmos/kina-nea-strativtikh-bash-ualassia-sunora-iapvnia/114473/>

[Πρόσβαση 11 Ιουν. 2022].

Orebech, P., 2020. *Ingen grunn til å avgi fiskekvoter til EU når Storbritannia ikke lenger er medlem*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://neitleu.no/aktuelt/ingen-grunn-til-a-avgi-fiskekvoter-til-eu-nar-storbritannia-ikke-lenger-er-medlem>

[Πρόσβαση 25 Ιουλ. 2022].

Osthagen, A., 2020. *Maritime boundary disputes: What are they and why do they matter?*. *Marine Policy*, 120, p.104118.. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0308597X20302426#section-cited-by>

[Πρόσβαση 08 Μαΐου 2022].

Pierce, W., Douds, D. & Marra, M., 2015. *Countering Gray-Zone Wars: Understanding Coercive Gradualism*, Vol. 45 No. 3, pp. 51-52, 61. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://ufdc.ufl.edu/AA00062677/00011/pdf>

[Πρόσβαση 21 Μαΐου 2022].

Policenet, 2020. Π.Ο.Λ.: Ανακατανομή οργανικών θέσεων και το νέο ΠΔ Μεταθέσεων. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://policenet.gr/article/%CF%80%CE%BF%CE%BB-%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%BC%CE%AE-%CE%BF%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CF%8E%CE%BD-%CE%B8%CE%AD%CF%83%CE%B5%CF%89%CE%BD-%CE%BA%CE%B1%CE%B9-%CF%84%CE%BF-%CE%BD%CE%AD%CE%>

[Πρόσβαση 18 Μαΐου 2022].

Prescott, V., 1975. *Prescott, J.R.V., 1975. The political geography of the oceans.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://sci-hub.hkvisa.net/10.1177/030913257900300209>

[Πρόσβαση 08 Μαΐου 2022].

Pressroom, 2016. *Κίνδυνος διένεξης Ιαπωνίας – Κίνας για τα νησιά της Ανατολικής Σινικής Θάλασσας.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.thepressroom.gr/diethni/kindynos-dienexis-iaponias-kinas-gia-ta-nisia-tis>

[Πρόσβαση 11 Ιουν. 2022].

Protagon, 2022. *Στη Νότια Κορέα ο Μπάιντεν με το βλέμμα στην Κίνα.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.protagon.gr/epikairotita/sti-notia-korea-o-bainten-me-to-vlemma-stin-kina-44342505859>

[Πρόσβαση 15 Ιουν. 2022].

Sato, K., 2019. *The Senkaku Islands Dispute: Four Reasons of the Chinese Offensive - A Japanese View.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/24761028.2019.1626567>

[Πρόσβαση 12 Ιουν. 2022].

Seapower, 2020. *Coast Guard, OPBAT Halt Drug Smuggling Operation Near Bahamas.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://seapowermagazine.org/coast-guard-opbat-halt-drug-smuggling-operation-near-bahamas/>

[Πρόσβαση 27 Μαΐου 2022].

Seapower, 2021. *U.S. Coast Guard, Russian Border Guard Patrolled Maritime Boundary Line.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://seapowermagazine.org/u-s-coast-guard-russian-border-guard-patrolled-maritime-boundary-line/>

[Πρόσβαση 04 Ιουν. 2022].

Southgate, L., 2017. *The Asia Pivot as a Strategy of Foreign Policy: A source of peace or a harbinger of conflict?*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://web.isanet.org/Web/Conferences/HKU2017-s/Archive/d1c3ec10-7f24-4068-b08f-965aebc210a6.pdf>

[Πρόσβαση 07 Ιουλ. 2022].

The Economist, 2021. *How are maritime boundaries determined?*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.economist.com/the-economist-explains/2021/02/03/how-are-maritime-boundaries-determined>

[Πρόσβαση 05 Μαΐου 2022].

Trudeau, J., 2016. *United States-Canada Joint Arctic Leaders' Statement*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://pm.gc.ca/en/news/statements/2016/12/20/united-states-canada-joint-arctic-leaders-statement>

[Πρόσβαση 26 Μαΐου 2022].

Tsirbas, M., 2016. *What Does the Nine-Dash Line Actually Mean?*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://thediplomat.com/2016/06/what-does-the-nine-dash-line-actually-mean/>

[Πρόσβαση 18 Ιουν. 2022].

U.S Department of State, 1990. *AGREEMENT WITH THE UNION OF SOVIET SOCIALIST REPUBLICS ON THE MARITIME BOUNDARY*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://www.state.gov/wp-content/uploads/2020/02/US_Russia_1990.pdf

[Πρόσβαση 04 Ιουν. 2022].

U.S Department of State, 1990. *Limits in the Sea, No. 110 Maritime Boundary: Cuba - United States*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.state.gov/wp-content/uploads/2019/12/LIS-110.pdf>

[Πρόσβαση 30 Μαΐου 2022].

U.S State Department, 2021. *U.S. Relations With the Bahamas*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.state.gov/u-s-relations-with-the-bahamas/>

[Πρόσβαση 27 Μαΐου 2022].

United Nations, 2002. *Oceans: the Lifeline of our Planet Anniversary of the United Nations Convention on the Law of the Sea: 20 Years of Law and Order on the Oceans and Seas (1982-2002)*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_20years/oceansthelifeline.htm

[Πρόσβαση 05 Μαΐου 2022].

Vasquez, J., 1995. *Why do neighbors fight? Proximity, interaction, or territoriality. Journal of peace research, 32(3), pp.277-293.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://sci-hub.hkvisa.net/10.1177/0022343395032003003>

[Πρόσβαση 09 Μαΐου 2022].

Viswanathan, M., 2015. *SENKAKU/DAIOYU ISLANDS: SIGNIFICANCE, CHALLENGES AND OPPORTUNITIES*.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <http://issp.in/senkakudaioyu-islands-significance-challenges-and-opportunities/>

[Πρόσβαση 12 Ιουν. 2022].

Walesa, J. L., 2014. *Νομικό καθεστώς του αρχιπελάγους Σβάλμπαρντ και των αλιευτικών πόρων του*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://www.europarl.europa.eu/doceo/document/O-7-2014-000001_EL.html
[Πρόσβαση 20 Ιουλ. 2022].

Wiegand, K., 2009. *China's Strategy in the Senkaku/Diaoyu Islands Dispute: Issue Linkage and Coercive Diplomacy*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:
<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14799850902886617?scroll=top&needAccess=true>
[Πρόσβαση 11 Ιουν. 2022].

Wijaya, T. & Osaki, Y., 2019. *Is This a True Thaw in Sino-Japanese Relations?*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://thediplomat.com/2019/02/is-this-a-true-thaw-in-sino-japanese-relations/>
[Πρόσβαση 11 Ιουν. 2022].

Winter, A., 2009. *U.S. Bans Commercial Fishing in Warming Arctic*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://archive.nytimes.com/www.nytimes.com/gwire/2009/08/21/21greenwire-us-bans-commercial-fishing-in-warming-arctic-33236.html>
[Πρόσβαση 26 Μαΐου 2022].

Workenter, 2019. *Frontex: Η προθεσμία για 700 προσλήψεις συνοριακών φυλάκων*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://workenter.gr/el/article/8895/frontex-i-prothesmia-gia-700-proslhpseis-sunoriakon-fulakon>
[Πρόσβαση 20 Μαΐου 2022].

ΑΠΕ-ΜΠΕ, 2015. *Αναθερμαίνονται οι σχέσεις της Κίνας με την Νότια Κορέα*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.enikonomia.gr/international/ana8ermainontai-oi-sxeseis-ths-kinas-me-thn-notia-korea/74063/>
[Πρόσβαση 15 Ιουν. 2022].

Βλάσσης, Π. & Κυριαζής, Ε., 2014: 08-11. *Χωρικός υπολογισμός και μέθοδοι χάραξης ΑΟΖ*. [Ηλεκτρονικό]

Available at:
<https://www.researchgate.net/publication/320419380> Chorikos ypologismos kai methodoi charaxes AOZ
[Πρόσβαση 01 Αυγ. 2022].

Γαλάνης, Μ., 2015. *Θύελλα για τη δήλωση Τσίπρα ότι «δεν υπάρχουν θαλάσσια σύνορα»*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.protothema.gr/politics/article/506862/thuella-gia-ti-dilosi-tsipra-oti-den-uparhoun-thalassia-sunora/>
[Πρόσβαση 12 Αυγ. 2022].

Γρίβας, Κ., 2022. *Η μετάλλαξη της ΑΟΖ σε χώρο κυριαρχίας – Η γεωγραφία της ισχύος*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://elisme.gr/metallaxi-tis-aoz-se-choro-kyriarchias-geografia/>
[Πρόσβαση 12 Ιουλ. 2022].

Γρίβας, Κ., 2022. *Και βέβαια μπορούν να “σφραγισθούν” τα θαλάσσια σύνορα*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://slpress.gr/ethnika/kai-vevaia-mporoy-n-na-quot-sfragisthoyn-quot-ta-thalassia-synora/>
[Πρόσβαση 16 Μαΐου 2022].

Δαμπάλη, Σ., 2008: 31-33. *Η ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΣΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ ΜΕΣΑ ΑΠΟ ΤΗΝ ΚΡΙΣΗ ΔΙΕΘΝΩΝ ΔΙΚΑΙΟΔΟΤΙΚΩΝ ΟΡΓΑΝΩΝ*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://law.duth.gr/wp-content/uploads/2018/04/SophiaDampali.pdf>

[Πρόσβαση 22 Ιουλ. 2022].

Δασκαλάκης, Ι., Ηλιόπουλος, Δ. & Νομικός, Α., 2022. ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ ΤΟΥΡΚΙΚΗΣ ΑΠΕΙΛΗΣ. Στο: ΜΕΛΕΤΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑΣ, ΠΡΟΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΗΣ ΕΠΕΚΤΑΣΗΣ ΤΩΝ ΧΩΡΙΚΩΝ ΥΔΑΤΩΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ.

Αθήνα: ΕΛ.ΙΣ.ΜΕ, p. 29.

Δημητρίου, Α., 2017: 60-62. ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ ΑΞΙΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΩΝ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΜΕ ΒΑΣΗ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ. η ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ ΤΩΝ ΥΔΡΟΓΟΝΑΝΘΡΑΚΩΝ ΚΑΙ ΑΛΛΩΝ ΜΟΡΦΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΑΣ ΥΠΟ ΤΟ ΚΑΘΕΣΤΩΣ ΤΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ.. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/10981/Dimitriou_Aikaterini.pdf?sequence=1&isAllowed=y

[Πρόσβαση 04 Αυγ. 2022].

Δρίβας, Α., 2022. Τα μεγάλα προβλήματα της Κίνας: Γιατί το Πεκίνο δεν μπορεί να «φορτωθεί» τη Ρωσία. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://www.huffingtonpost.gr/entry/ta-meyala-provlemata-tes-kinas-yiati-to-pekino-den-mporei-na-fortothei-te-rosia_gr_625e6480e4b0be72bff9f679

[Πρόσβαση 11 Ιουν. 2022].

Ε.Ε., 2013. Κανονισμός (ΕΕ) του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου για τη θέσπιση του Ευρωπαϊκού Συστήματος Επιτήρησης των Συνόρων (Eurosur).. [Ηλεκτρονικό]

Available at: http://publications.europa.eu/resource/cellar/f49fd16b-46bb-11e3-ae03-01aa75ed71a1.0005.03/DOC_1

[Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022].

ΕΘΝΟΣ, 2022. Πόλεμος προ των πυλών: Η Ουκρανία θυμίζει Κούβα 1962 τότε που ΗΠΑ και ΕΣΣΔ άγγιξαν τον όλεθρο - Η Κρίση των Πυραύλων σταμάτησε τη Γη να γυρίζει. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

<https://www.ethnos.gr/history/article/192229/polemosprotonpylonhoykriathymizeikoyba1962totepoyhpaiaiesdaggixantonolethrohkrishonpyraylonstamathsethghnagyrizei>

[Πρόσβαση 30 Μαΐου 2022].

ΕΡΤ, 2022. Κίνα: Οι ΗΠΑ «παίζουν με τη φωτιά» με το θέμα της Ταϊβάν – Πεντάγωνο: Η πολιτική μας δεν έχει αλλάξει. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.ertnews.gr/eidiseis/diethni/kosmos/kina-oi-ipa-paizoyn-me-ti-fotia-me-to-thematis-taivan-pentagono-i-politiki-mas-den-echei-allaxei/>

[Πρόσβαση 17 Ιουν. 2022].

Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, 2021. Περιβαλλοντική πολιτική: γενικές αρχές και βασικό πλαίσιο. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/el/sheet/71/environment-policy-general-principles-and-basic-framework>

[Πρόσβαση 06 Αυγ. 2022].

Ζαφείρη, Σ., 2019: 74. Ο ΓΕΩΟΙΚΟΝΟΜΙΚΟΣ ΑΝΤΑΓΩΝΙΣΜΟΣ ΣΤΗΝ ΕΥΡΑΣΙΑ: Ο ΔΡΟΜΟΣ ΤΟΥ ΜΕΤΑΞΙΟΥ. ΤΟ ΜΕΓΑΛΟ ΣΤΟΙΧΗΜΑ ΤΗΣ ΚΙΝΑΣ. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

<https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/12274/%ce%96%ce%91%ce%a6%ce%95%ce%99%ce%>

[a1%ce%97%20%ce%a3%ce%a0%ce%a5%ce%a1%ce%99%ce%94%ce%9f%ce%a5%ce%9b%ce%91.pdf?sequenc
e=1&isAllowed=y](#)

[Πρόσβαση 08 Ιουλ. 2022].

Η Καθημερινή, 2018. Όταν οι Ρώσοι πούλησαν την Αλάσκα στους Αμερικανούς έναντι 7,2 εκατ. δολαρίων.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.kathimerini.gr/world/956548/otan-oi-rosoi-poylisan-tin-alaska-stoys-amerikanouy-enanti-7-2-ekat-dolarion/>

[Πρόσβαση 05 Ιουν. 2022].

Η Καθημερινή, 2021. Μητσοτάκης: Μήνυμα προβολής ισχύος τα δύο νέα σκάφη του Λιμενικού. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.kathimerini.gr/society/561332344/teleti-entaxis-dyo-neon-peripolikon-skafon-ston-stolo-toy-limenikoy-somatos-ellinikis-aktofylakis/>

[Πρόσβαση 18 Μαΐου 2022].

Η Καθημερινή, 2022. Κούβα: Κατακρίνει τις ΗΠΑ για την ουκρανική κρίση. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.kathimerini.gr/world/561733177/koyva-katakrinei-tis-ipa-gia-tin-oykraniki-krisi/>

[Πρόσβαση 30 Μαΐου 2022].

Ηνωμένα Έθνη, 2002. ΩΚΕΑΝΟΙ: ΠΗΓΗ ΖΩΗΣ – ΣΥΜΒΑΣΗ ΤΩΝ ΗΝΩΜΕΝΩΝ ΕΘΝΩΝ ΓΙΑ ΤΟ ΔΙΚΑΙΟ ΤΗΣ ΘΑΛΑΣΣΑΣ, 20Η ΕΠΕΤΕΙΟΣ (1982-2002). [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://unric.org/el/%CF%89%CE%BA%CE%B5%CE%B1%CE%BD%CE%BF%CE%B9-%CF%80%CE%B7%CE%B3%CE%B7-%CE%B6%CF%89%CE%B7%CF%83-%CF%83%CF%85%CE%BC%CE%B2%CE%B1%CF%83%CE%B7-%CF%84%CF%89%CE%BD-%CE%B7%CE%BD%CF%89%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CF%89/>

[Πρόσβαση 05 Μάιος 2022].

Θεολόγου, Α., 2020. Σένκακου: Μπλοκ Ιαπωνίας-ΗΠΑ κατά Κίνας με φόντο τα διαφιλονικούμενα νησιά.

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.ptisidiastima.com/us-japan-reafirm-article-5-over-senkaku-isles/>

[Πρόσβαση 14 Ιουν. 2022].

Καΐρη, Ε., 2017. Νότια Σινική Θάλασσα: Μια Εμπόλεμη Ζώνη. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://powerpolitics.eu/%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%B1-%CF%83%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE-%CE%B8%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CF%83%CF%83%CE%B1-%CE%BC%CE%B9%CE%B1-%CE%B5%CE%BC%CF%80%CF%8C%CE%BB%CE%B5%CE%BC%CE%B7-%CE%B6%CF%8E%CE%BD/>

[Πρόσβαση 18 Ιουν. 2022].

Καστρίσιος, Χ., 2017: 66. ΑΝΑΛΥΣΗ ΚΑΙ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΟΡΙΟΘΕΤΗΣΗΣ ΘΑΛΑΣΣΙΩΝ ΖΩΝΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΟΡΩΝ ΣΕ ΨΗΦΙΑΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

https://ccom.unh.edu/sites/default/files/publications/Kastrisios_C_2017_MaritimeZonesAndBoundariesDelimitationAnalysisAndImplementationInDigitalEnvironment_PhD_compressed.pdf

[Πρόσβαση 01 Αυγ. 2022].

Κολοβός, Π., 2014. Το φαινόμενο της μετανάστευσης στις χώρες της Νότιας Ευρώπης και η Ελλάδα, ως χώρα δίοδου και υποδοχής. [Ηλεκτρονικό]

Available at:

https://dione.lib.unipi.gr/xmlui/bitstream/handle/unipi/7080/Kolobos_Panagiotis.pdf?sequence=1&isAllowed=1

[Πρόσβαση 11 Μαΐου 2022].

Κοροντζής, Τ., 2022. *Μεταναστευτική πολιτική στην Ε.Ε.*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://www.voicels.gr/2022/03/blog-post_611.html

[Πρόσβαση 09 Αυγ. 2022].

Κωνσταντινίδου, Ά., 2022. *Ο υβριδικός πόλεμος της Τουρκίας*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://geopolitics.iisca.eu/2022/05/25/%ce%bf-%cf%85%ce%b2%cf%81%ce%b9%ce%b4%ce%b9%ce%ba%cf%8c%cf%82-%cf%80%cf%8c%ce%bb%ce%b5%ce%bc%ce%bf%cf%82-%cf%84%ce%b7%cf%82-%cf%84%ce%bf%cf%85%cf%81%ce%ba%ce%af%ce%b1%cf%82/>

[Πρόσβαση 26 Μαΐου 2022].

ΛΣ-ΕΛ.ΑΚΤ., 2020. *Έλεγχος θαλασσιών συνόρων*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.hcg.gr/el/istoria-organosi/armodiothtes/elegxos-8alassiwn-synorwn/>

[Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022].

Μαυριλάκος, Κ., 2022. *Διεθνές Δίκαιο της Θάλασσας (UNCLOS)*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.isalos.net/knowledge/naftiko-dikaio/diethnes-unclos/>

[Πρόσβαση 31 Ιουλ. 2022].

Μεθενίτης, Ν., 2015. *Ο Ισλαμικός ριζοσπαστισμός και οι συνέπειές του για την ελληνική ασφάλεια και εξωτερική πολιτική*, pp. 80-82. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://dspace.lib.uom.gr/bitstream/2159/18670/3/MethenitisNikolaosMsc2015.pdf>

[Πρόσβαση 21 Μαΐου 2022].

Μενεσιάν, Τ., 2020. *Η Σημασία της Νότιας Σινικής Θάλασσας για τον Νέο Δρόμο του Μεταξιού (Α΄ Μέρος: Η Κινεζική Στρατηγική)*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: https://kedisa.gr/%CE%B7-%CF%83%CE%B7%CE%BC%CE%B1%CF%83%CE%AF%CE%B1-%CF%84%CE%B7%CF%82-%CE%BD%CF%8C%CF%84%CE%B9%CE%B1%CF%82-%CF%83%CE%B9%CE%BD%CE%B9%CE%BA%CE%AE%CF%82-%CE%B8%CE%AC%CE%BB%CE%B1%CF%83%CF%83%CE%B1%CF%82/#_ftn24

[Πρόσβαση 08 Ιουλ. 2022].

Μηταράκης, Ν., 2020. *Φύλαξη συνόρων, μείωση ροών, περιορισμός επιπτώσεων, νέες κλειστές /ελεγχόμενες δομές τα βασικά κλειδιά της Εθνικής Στρατηγικής 2020-2021 στο Μεταναστευτικό*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://migration.gov.gr/notis-mitarakis-fylaxi-synoron-meiosi-roon-periorismos-epiptoseon-nees-kleistees-elegchomenes-domes-ta-vasika-kleidia-tis-ethnikis-stratigikis-2020-2021-sto-metanasteytiko/>

[Πρόσβαση 23 Μαΐου 2022].

Ναυτεμπορική, 2020. *Γ. Πλακιωτάκης: Ξεκινά η υλοποίηση του Εθνικού Συστήματος Ολοκληρωμένης Θαλάσσιας Επιτήρησης (ΕΣΟΘΕ)*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://m.naftemporiki.gr/story/1611942/g-plakiotakis-ksekina-i-ulopoiisi-tou-ethnikou-sustimatos-olokliromenis-thalassias-epitirisis-esothe>

[Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022].

Ναυτεμπορική, 2022. *Μεταναστευτικό: Αυξημένες ροές - μειωμένος πληθυσμός στις δομές*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://m.naftemporiki.gr/story/1875077/metanasteutiko-auksimenes-roes-meiomenos>

plithusmos-stis-domes

[Πρόσβαση 14 Ιουλ. 2022].

Ναυτεμπορική, 2022. *Πρ. Παυλόπουλος: Το Καστελλόριζο έχει και υφαλοκρηπίδα και ΑΟΖ*. [Ηλεκτρονικό]
Available at: <https://m.naftemporiki.gr/story/1884463/pr-paulopoulos-to-kastellorizo-exei-kai-ufalokripida-kai-aoz>

[Πρόσβαση 09 Αυγ. 2022].

Παπακωνσταντίνου, Γ., 2022. *Στο ζενίθ η τουρκική προκλητικότητα: Γιατί ο Ερντογάν επιλέγει να ανεβάσει ξανά το «θερμόμετρο»*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.cnn.gr/politiki/story/313466/sto-zenith-i-toyrkiki-proklitikotita-giati-o-erntogan-epilegei-na-anevasei-xana-to-thermometro>

[Πρόσβαση 25 Μαΐου 2022].

Πλακιωτάκης, Ι., 2022. *Γ. Πλακιωτάκης: Οι δηλώσεις και οι κινήσεις της τουρκικής πλευράς έχουν ξεφύγει από κάθε έννοια λογικής*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.hcg.gr/el/drasthriothtes/g-plakiwtakhs-oi-dhlwseis-kai-oi-kinhseis-ths-toyrkikh-pleyras-exoyn-3efygei-apo-ka8e-ennioia-logikhs/>

[Πρόσβαση 25 Μαΐου 2022].

Πλακούδας, Σ., 2022. *ΤΕΣΣΕΡΙΣ ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΟΥΝ ΝΕΕΣ ΑΠΕΙΛΕΣ ΑΣΦΑΛΕΙΑΣ*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.eliamep.gr/%CF%84%CE%AD%CF%83%CF%83%CE%B5%CF%81%CE%B9%CF%82-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AC%CE%B3%CE%BF%CE%BD%CF%84%CE%B5%CF%82-%CF%80%CE%BF%CF%85-%CE%B4%CE%B7%CE%BC%CE%B9%CE%BF%CF%85%CF%81%CE%B3%CE%BF%CF%8D/>

[Πρόσβαση 20 Μαΐου 2022].

Πολύζου, Π. Μ., 2021. *Τα νησιά Senkaku/Diaoyu: Ένα αγκάθι στις sinoϊαπωνικές σχέσεις*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://thesafiablog.com/2021/05/12/%CF%84%CE%B1-%CE%BD%CE%B7%CF%83%CE%B9%CE%AC-senkaku-diaoyu-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CE%B1%CE%B3%CE%BA%CE%AC%CE%B8%CE%B9-%CF%83%CF%84%CE%B9%CF%82-%CF%83%CE%B9%CE%BD%CE%BF%CF%8A%CE%B1%CF%80%CF%89%CE%BD/>

[Πρόσβαση 15 Ιουν. 2022].

Πρώτο Θέμα, 2020. *Μεταναστευτικό - Το "χαβά" τους οι Τούρκοι στον Έβρο: Άγρια επεισόδια και χρήση χημικών*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.protothema.gr/greece/article/987509/metanasteutiko-kastanies-evrou-agria-episodesia-kai-hrisi-himikon/>

[Πρόσβαση 18 Ιουν. 2022].

Πρώτο Θέμα, 2022. *Οι ΗΠΑ αίρουν σειρά περιοριστικών μέτρων σε βάρος της Κούβας - «Μικρό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση» λέει η Αβάνα*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.protothema.gr/world/article/1244074/oi-ipa-airoun-seira-perioristikon-metron-se-varos-tis-kouvas-mikro-vima-pros-ti-sosti-kateuthunsi-leei-i-avana/>

[Πρόσβαση 31 Μαΐου 2022].

Σαρικάς, Κ., 2021. *Αποκλειστικό: «Κλειδώνουν» το Αιγαίο τα μη επανδρωμένα HERON - Ξεκίνησαν ήδη στη Σκύρο οι πρώτες πτήσεις - Πλήρως επιχειρησιακά μέσα στο καλοκαίρι*. [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://newpost.gr/amyna/60b7ae6917e6dca3247503ec/apokleistiko-kleidonoun-to-aigaio-ta>

mi-erandromena-heron-xekinisan-idi-sti-skyro-oi-protos-ptiseis-pliros-epiheirisiaka-mesa-sto-kalokairi
[Πρόσβαση 16 Μαΐου 2022].

Σωτήρης, Π., 2021. *Η Νότια Σινική Θάλασσα και η κλιμάκωση της αντιπαράθεσης ΗΠΑ και Κίνας.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.in.gr/2021/02/01/world/notia-siniki-thalassa-kai-klimakosi-tis-antiparathesis-ipa-kai-kinas/>

[Πρόσβαση 17 Ιουν. 2022].

Τζούμης, Λ., 2022. *Τουρκική επιθετικότητα και ψευδαισθήσεις αποκλιμάκωσης.* [Ηλεκτρονικό]

Available at:

<https://geopolitics.iisca.eu/2022/04/26/%cf%84%ce%bf%cf%85%cf%81%ce%ba%ce%b9%ce%ba%ce%ae-%ce%b5%cf%80%ce%b9%ce%b8%ce%b5%cf%84%ce%b9%ce%ba%cf%8c%cf%84%ce%b7%cf%84%ce%b1-%ce%ba%ce%b1%ce%b9-%cf%88%ce%b5%cf%85%ce%b4%ce%b1%ce%b9%cf%83%ce%b8/>

[Πρόσβαση 26 Μαΐου 2022].

Τσιγκρής, Α., 2013. *Η παράνομη μετανάστευση αποτελεί κοινό πρόβλημα των κρατών-μελών της ΕΕ.*

[Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.tovima.gr/2013/10/16/opinions/i-paranomi-metanasteysi-apotelei-koino-problima-twn-kratwn-melwn-tis-ee-2/>

[Πρόσβαση 19 Μαΐου 2022].

ΥΝΑΝΠ, 2020. *Ενίσχυση του Λιμενικού Σώματος με 15 υπερσύγχρονα περιπολικά σκάφη.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.ynanp.gr/el/gr-epikoinwnias-enhmerwshs/enisxysh-toy-limenikoy-swmatos-me-15-yppersygxrona-peripolika-skafh/>

[Πρόσβαση 18 Μαΐου 2022].

ΥΠ.ΕΞ., 2018. *Θαλάσσια σύνορα.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.mfa.gr/zitimata-ellinotourkikon-sheseon/eidikotera-keimena/thalassia-sinora.html>

[Πρόσβαση 20 Μαΐου 2022].

Φωκιανός, Γ., 2019. *Ο παγκόσμιος «πόλεμος» των ΑΟΖ.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://www.naftemporiki.gr/story/1540380/o-pagkosmios-polemos-ton-aoz>

[Πρόσβαση 20 Ιουλ. 2022].

Χατζηαναστασίου, Τ., 2020. *Ο υβριδικός πόλεμος της Τουρκίας εις βάρος της Ελλάδας.* [Ηλεκτρονικό]

Available at: <https://ardin-rixi.gr/archives/215404>

[Πρόσβαση 20 Μαΐου 2022].